

BACHELOROPPGAVE

Faktorer som fremmer eller hemmer
barnehagelærere i å melde bekymring

Factors that impact kindergarten teachers when
reporting worry of neglect

Kandidatnummer 422 og 221

BLUBACH 2020/2021

Institutt for pedagogikk, religion og samfunn

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Marie Brandvoll Haukenes

Innleveringsdato: 31.05.2021 kl. 14:00

Antall ord: 14 161

Forord

Tiden på Høyskolen nærmer seg slutt. Etter tre år blir det vemodig at arbeidskrav, lesing, stress, eksamener og vennskap går mot slutten for denne gangen. Gjennom studiet, og fordypningen i bachelorprosjektet, har vi tilegnet oss kompetanse og kunnskaper som vil prege karrierene våre.

Med et fokus på faktorer og forhold har vi forsøkt å belyse hvilke utfordringer barnehagelærere møter på når de står i krevende situasjoner som omhandler barn og deres oppveksts- og omsorgsvilkår. Gjennom prosessen har vi lest faglitteratur og forskning og vært i dialog med fagfolk. Vi ønsket å benytte bachelorprosjektet til å utvide kunnskap for å ruste oss for oppgavene vi møter i arbeidslivet.

Vi ønsker å takke informantene våre for at de ville delta og dele erfaringer om en av de viktigste utfordringene barnehagelærere står ovenfor. De har delt erfaringer som har berørt oss og gitt ny innsikt og kunnskap. Engasjementet og viljen til å dele kunnskap er viktig for oss, utdanningen og sektoren.

Vi vil takke medstudenter for gode samtaler, diskusjoner og tips og råd. Vi har dannet personlige og faglige bånd. Sammen har vi tilegnet oss mer kunnskap og større innsikt i ulike perspektiver og ståsted.

Uten veileder Marie Brandvoll Haukenes hadde vi ikke oppnådd like stor innsikt og læring i ulike emner og ikke minst i bachelorprosjektet. Takk for tid, inspirasjon, tilbakemelding og veiledning. Gjennom det siste året i utdanningen har du som veileder og foreleser vært svært viktig for vår utvikling og prestasjoner. Tusen takk.

Abstract

The purpose of this study is to identify circumstances and factors for reasons to report worry of neglect. Literature and research identifies factors and conditions that may have an impact on when or if kindergarten teachers share their concerns with child protection services. We have collected information with our research question in mind; *Which factors impact kindergarten teachers' decision to report concern for a child's care situation to child protection services?*

During our search for answers for our thesis we used a phenomenological qualitative approach. We collected our data material for our thesis using qualitative interviews. Our informants consisted of four kindergarten teachers with five or more years of work experience in kindergarten. They have completed a three-year degree and are working as pedagogical leaders in their workplace unit.

Our goal is to create awareness on circumstances that can affect pedagogical leaders from reporting to child protection services. We believe that awareness can help us become more secure when deciding.

Findings in our interviews show that some of the factors and conditions can both speed up and slow down the process of deciding to report worry of neglect to child protection services. Our research shows that relationships with parents and child protection services do have an impact for our informants in matters of reporting neglect. Experience has an effect when reporting to child protection services for our informants. Duty of confidentiality is a factor that has negative ramifications, and all our informants express that confidentiality is an obstacle. While talking about it, our informants discovered their own conflicting thoughts and actions. It has been beneficial for us to learn from their reflections and experiences.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
ABSTRACT	3
1.0 INNLEDNING	5
1.1 Oppgavens disposisjon.....	7
2.0 TEORI.....	7
2.1 Hva er omsorg og omsorgssvikt?.....	7
2.2 Forhold og faktorer som påvirker.....	9
2.3 Tegn og symptomer.....	11
2.4 Overlevelsesstrategier blant fagpersoner	12
2.5 Forskningsbasert kunnskap om pedagogers bekymringsprosess	14
2.6 Samarbeidskultur på oppvekstfeltet i norske kommuner	15
2.7 Magefølelse.....	16
2.8 Foreldresamarbeid	17
3.0 METODE	18
3.1 Kvalitativ metode	18
3.2 Fenomenologi og det kvalitative forskningsintervju	19
3.3 Valg av informanter	21
3.4 Forberedelse og gjennomføring av intervju.....	22
3.5 Analyse av data.....	24
3.6 Etliske hensyn.....	25
3.7 Gyldighet, troverdighet og kvalitet	26
4.0 EMPIRI	27
4.1 Faktorer som fremmer	28
4.2 Faktorer som hemmer	31
5.0 DRØFTING	35
5.1 Individnivå	36
5.2 Institusjonsnivå	43
5.3 Samfunnsnivå	46
6.0 AVSLUTNING	48
7.0 REFERANSELISTE	50
VEDLEGG 1: INFORMASJONSSKRIV	54
VEDLEGG 2: SAMTYKKEERKLÆRING	58
VEDLEGG 3: INTERVJUGUIDE.....	59
VEDLEGG 4: GODKJENNING FRA NSD	61
VEDLEGG 5: ANALYSEMODELL	62

1.0 Innledning

Barnehagen er den arenaen utenom hjemmet der barn tilbringer mest tid i småbarnsalderen. Dette legger opp til at barnehageansatte står i en særstilling for å fange opp tegn på at noe ikke stemmer. Det er avgjørende for barns videre liv at barnehagen avdekker omsorgssvikt så tidlig som mulig. Man kan forebygge et samfunnsproblem i form av de ressurser som vil bli brukt på barnet dersom barnet havner inn i et destruktivt livsmønster. Killén, (2009) referert i Bratterud og Emilsen (2013, s. 78), peker på at barn som utsettes for vold i hjemmet har større risiko for å bli overgripere og ofre. Det er stor fare for alvorlige senskader og dødelighet for spedbarn som utsettes for overgrep. Det er dokumentert at barna som har vært utsatt for overgrep får problemer senere i livet i form av skolevansker, rusproblemer og lignende (Aasland, 2016, s. 85-89). Forebyggende arbeid vil derfor være en investering både for det enkelte individ og samfunnet som helhet (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 78).

Gjennom vårt studieløp har vi opplevd mangel på undervisning, litteratur og innsikt i temaet omsorgssvikt. Dette er vår personlige opplevelse. På bakgrunn av vår interesse og engasjement for temaet, skulle vi ønske at temaet blir belyst i større grad. Aasland (2016, s. 115) skriver at mange forteller at de gjennom utdanningen ikke har lært nok om omsorgssvikt, seksuelle overgrep og hva de skal gjøre dersom de er bekymret for et barn. Vi ønsker at problemstillingen vil hjelpe å belyse temaet og gi oss kunnskap på området. For å skaffe oss informasjon om temaet bruker vi kvalitative intervjuer begrunnet i at det vil gi oss større innsikt i andres erfaringer og personlige tanker. Gjennom kvalitative intervjuer ønsker vi dermed å sette i gang en refleksjons- og tankeprosess både hos informantene og oss selv.

Vi vil undersøke hvilke faktorer som spiller inn på om barnehagelærere sender eller lar være å sende bekymringsmeldinger til barneverntjenesten. Bufdir (2021) viser at det er færrest bekymringsmeldinger for småbarn. Statistikken (Bufdir, 2021) viser at totalandelen av gjennomgåtte bekymringsmeldinger om barn under 18 år tilsvarer 4,5 %, mens barn i barnehagealder har et lavere snitt på 3,2%. Bufdir (2021) viser at de tre ledende institusjonene som sender bekymringsmeldinger er barneverntjenesten, politiet og skolen. Disse ligger på 12,5-14,5% av bekymringsmeldingene, mens barnehagen ligger på 4,8%.

Tallene fra Bufdir (2021) forteller oss at et stort mindretall av bekymringsmeldingene kommer fra barnehager. Kapittel 8 og 9 i barnehageloven (2005, §41-46) viser til barnehagens psykososiale miljø og ulike bestemmelser. Vi har ansvar og plikt til å hjelpe barn i utsatte omsorgssituasjoner og livssituasjoner. Dette gjelder også barnehagemiljøet. Det er her barna har mulighet til å signalisere at noe ikke er som det skal, og det er vårt ansvar å oppdage disse signalene. §41-43 omhandler det som skjer innad i barnehagen, og §44-46 omhandler vår taushetsplikt og opplysningsplikt.

Vi har utarbeidet en problemstilling som undersøker faktorer som fremmer eller hemmer barnehagelærere i å melde bekymring. Problemstillingen lyder slik:

“Hvilke faktorer fremmer eller hemmer barnehagelærere i å melde bekymring til barneverntjenesten dersom de er bekymret for et barns omsorgssituasjon?”

Målet for denne undersøkelsen er å skape bevissthet rundt hvilke faktorer som kan fremme eller hemme barnehagelærere i å melde bekymring til barneverntjenesten. Ved å ha et aktivt reflektert forhold til dette, vil vi i større grad bli tryggere på våre kunnskaper. Oppgaven vil ta sikte på å belyse noen av de faktorene som gjør at barnehagelærere føler seg trygge i sin bekymring for et barns omsorgssituasjon, og de faktorene som hemmer prosessen i å melde bekymring til barneverntjenesten.

Rammeplan for barnehager (2017, s. 11) tar opp temaet om livsmestring og helse.

Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet, jf. barnehageloven § 22.

I den siste versjonen av barnehageloven er det verdt å merke seg at opplysningsplikten til barnevernet ikke er §22, slik det står i rammeplanen (2017). Barnehageloven (2005, §46) viser til opplysningsplikten i §46.

Vi skal gjennom kvalitative semistrukturerte intervjuer undersøke hva informantene mener fremmer eller hemmer dem i å sende bekymringsmeldinger til barneverntjenesten.

1.1 Oppgavens disposisjon

I kapittel 2 vil vi presentere teori- og forskningsbasert kunnskap som er relevant for problemstillingen. Metodevalg og analyse av funn presenteres i kapittel 3. I kapittel 4 presenteres funn som kategoriseres inn i om faktorene fremmer eller hemmer informantene i å melde bekymring. Kapittel 5 drøfter faktorene presentert i kapittel 4 opp mot hvordan de påvirker barnehagelærere ved bekymring, som ses i sammenheng med teori- og forskningsbasert kunnskap presentert i kapittel 2. Her kategoriseres faktorene på individnivå, institusjonsnivå og samfunnsnivå. Til slutt vil vi gi en sammenfatning av oppgaven med avsluttende refleksjoner.

2.0 Teori

2.1 Hva er omsorg og omsorgssvikt?

Før vi går inn på omsorgssvikt vil det være relevant å ta opp definisjonen av omsorg. Man finner sjelden klare definisjoner på omsorg, men Bratterud og Emilsen (2013, s. 80) knytter omsorgsbegrepet til både personlige opplevelser, tid, sted og situasjon. En faktor som spiller på om omsorgen er god eller dårlig handler om hvem som yter omsorgen og hvem som mottar omsorgen. Vi støtter oss til Forbruker - og administrasjonsdepartementets definisjon av omsorg, her referert i Tholin (2013, s. 23):

Omsorg inkluderer både fysisk og psykisk ivaretagelse av barnet. Den fysiske omsorgen har å gjøre med tilfredsstillende av grunnleggende behov som sult, tørst, hvile/søvn, hygiene og sikkerhet. Omsorg innebærer også psykisk støtte - det vil si at barn opplever at noen ser dem, tar dem på alvor, er opptatt av det de sier og gjør, anerkjenner deres opplevelser og erfaringer.

Det er fundamentalt for barns trivsel og utvikling at personalgruppen har en felles oppfatning av hva som er god og dårlig omsorg (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 79). Det er nødvendig å drøfte dette på personalmøter, og underbygge det med teoretisk kunnskap og tidligere erfaringer. Ved å ha felles forståelse, blir det lettere for personalet å fange opp de samme signalene, og ta tak i situasjoner som ikke er gunstige.

Omsorgssvikt innebærer en varig manglende evne eller vilje til å dekke grunnleggende fysiske, emosjonelle og psykiske behov. Svikten i omsorg kan være utilsiktet eller tilsiktet, og er ofte et sammensatt fenomen bestående av ulike faktorer. Mangel på omsorg kan ha alvorlige konsekvenser for barnets helse og utvikling (Emilsen & Bratterud, 2020, s. 112).

Bratterud og Emilsen (2013, s. 83) forteller at omsorgssvikt uttrykkes på ulikt vis. Det er relevant å skille mellom tilsiktet og utilsiktet omsorgssvikt. Tilsiktet omsorgssvikt innebærer de omsorgssituasjonene hvor foreldre aktivt eller passivt frarøver barnet den gode omsorgen. Utilsiktet omsorgssvikt ligger i en gråsoner. Her kan man tenke seg at foreldrene ikke selv innser at deres handlinger eller mangel på handlinger går negativt ut over barnets trivsel og utvikling. Omsorgssvikt kan være midlertidig eller langvarig.

Man skiller mellom aktiv og passiv svikt i omsorgen (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 83-84). Aktiv omsorgssvikt dreier seg om at foreldrene slår eller kjefter på barnet, eller at barnets fysiske behov ikke blir dekket, som mat, drikke, varme og hvile (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 83-84). Passiv omsorgssvikt dreier seg mer om forsømmelse av barnet, for eksempel ved at foreldrene forholder seg passivt til barnets behov (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 84).

Det er relevant å skille mellom psykisk og fysisk omsorgssvikt. De barna som blir utsatt for fysisk vold eller omsorgssvikt, utsettes også ofte for psykisk vold eller omsorgssvikt (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 84). Vold kan forstås som handlinger som skader, skremmer og/eller krenker andre. Disse handlingene kontrollerer eller manipulerer andres atferd (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 84). Psykisk omsorgssvikt kan forekomme slik Bratterud og Emilsen (2013, s. 84) beskriver psykisk vold; det kan handle om stemmebruk, handling og trusler som kontrollerer, skader eller krenker barnet. Fysisk omsorgssvikt kan ses som både fysisk vold og seksuell vold som beskrevet i Bratterud og Emilsen (2013, s. 84); det å kontrollere og skade andre gjennom fysiske handlinger, og det kan handle om å bli ydmyket og kontrollert gjennom uønsket seksuell atferd. En annen del av den fysiske omsorgssvikten omhandler vanskjøtsel av barn som innebærer at barns behov for stell, mat og omsorg ikke er av tilfredsstillende grad (Nordhaug, 2018, s. 23).

Faktorer som kan være grunn til bekymring kan handle om samspill mellom barn og foreldre, usikre foreldre, foreldre som ikke ser barnets spesielle behov, egensentrerte foreldre, samlivsbrudd, språk- og lærevansker og barns avvikende kompetanser og atferd (Emilsen, Bratterud & Lehn, 2020, s. 151). Emilsen og Bratterud (2020, s. 175) påpeker også avvik i barns utvikling som forsinket språk, dårlig motorisk utvikling, vansker med å samarbeide med andre, om barnet er skitten, sulten, har lite klær og utstyr i barnehagen og atferdsendringer hos barnet som forhold som kan være bekymringsverdig. Samspill mellom barn og foreldre og foreldrenes evner i omsorgsutøvelsen med barnet er også forhold de trekker frem.

2.2 Forhold og faktorer som påvirker

Lehn og Emilsen (2020, s. 143) skriver om viktigheten av tidligere positive erfaringer med saker som vekker uro og beslutningsdyktigheten hos styreren. Det vil være en fremmede faktor for å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Alvorlighetsgrad, type omsorgssvikt og i saker hvor opplysnings- og avvergeplikten inntreer umiddelbart vil det kreve rask handling. Lehn og Emilsen (2020, s. 145) poengterer at å jobbe med utgangspunkt i barnets beste vil virke fremmede og det blir lettere å styre unna overlevelsesstrategier som beskrevet i kapittel 2.4. Veiledning og samarbeid med barneverntjenesten og videre- og etterutdanning foreslås også som faktorer med fremmede funksjon (Lehn & Emilsen, 2020, s. 147).

Lehn (2009), referert i Lehn og Emilsen (2020, s. 144-145), beskriver faktorer som kan være hemmende. Faktorene kan være negative erfaringer fra tidligere saker, manglende dokumentasjon, alvorlighetsgraden i bekymringen, om situasjonen føles belastende og dersom utfallet tidligere har gjort situasjonen verre for barnet.

I en sammenfatning av flere undersøkelser (Backe-Hansen, 2009; Bratterud & Emilsen, 2011; Lehn, 2009) referert i Lehn og Emilsen (2020, s. 145-146) gjengis usikkerhet i alvorlighetsgrad, usikkerhet knyttet til når opplysningsplikten utløses, usikkerhet om hva som er normalt. Annet som trekkes fra undersøkelsen er frykt for å ta feil, negative konsekvenser for barnet, hva er barnets beste, frykt for egen situasjon, påvirkning på foreldresamarbeidet, konflikter og trusler fra foreldre.

Mange er usikre i sin rolle med å vurdere om en bekymring er stor nok til å involvere barneverntjenesten. Denne usikkerheten er smittsom. Som skrevet i kapittel 2.1 er det svært viktig med en felles forståelse innad i personalgruppen for hva som kan være individuelle og kollektive hindringer for å ta en bekymring på alvor (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 67). Med dette er det også viktig å skape individuelle forståelser om hvordan arbeid rundt omsorgssvikt påvirker hver av oss følelsesmessig.

Flere som arbeider med barn mangler kunnskap om hva de skal gjøre når de er bekymret for et barn (Aasland, 2016, s. 115). Aasland (2016, s. 117) poengterer at du ikke skal melde om en person, men at du skal melde om en bekymring.

Det er viktig at barnehagen utarbeider beredskapsplaner. Planene skal inneholde sjekklister og ansvarsfordeling for hvordan man skal handle i ulike situasjoner (Emilsen & Bratterud, 2020, s. 187). Alle ansatte skal kjenne til beredskapsplanene, og gode rutiner er viktig for at alle skal vite hva som skal gjøres i ulike sammenhenger. Det er styrers ansvar å sikre gode rutiner og beredskapsplaner, samt at alle kjenner innholdet i dem (Emilsen & Lehn, 2020, s. 209). Emilsen og Lehn (2020, s. 189) poengterer at beredskapsplaner skal bidra til å beskytte barnet og bistå barnevern og politiet i akutte situasjoner. Dersom styrer ikke overholder det overordnede ansvaret for å melde en sak, har man som ansatt i barnehage et personlig ansvar for at saken blir meldt i henhold til beredskapsplanene uavhengig av styrer (Emilsen & Lehn, 2020, s. 189).

Bratterud og Emilsen (2009) referert i Bratterud og Emilsen (2013, s. 68) presenterer et prosjekt om hvorfor folk trodde at det kom for få meldinger fra barnehagen. Noen av funnene var grunnet i redsel for foreldrenes reaksjoner. Mange er redde for at dette kan gå negativt utover videre samarbeid med foreldrene. En annen faktor som spiller inn, er følelsen av utilstrekkelighet. Grunnlaget for dette ligger ofte i følelsen av mangel på kompetanse på området (Bratterud & Emilsen, 2009, referert i Bratterud & Emilsen, 2013, s. 68). Man er kanskje redd for at det skal gå negativt utover barnet. En faktor som hindrer handling, er at man ikke skal blande seg i barnets og familiens hjemmearena. Mange barnehageansatte sliter med å skille om en bekymring er alvorlig nok til å involvere barnevernet. I disse situasjonene er det likevel viktig å gjøre noe, fremfor å gjøre ingenting.

Samarbeid mellom barnehage og barneverntjenesten er av stor betydning for å skape et tillitsbasert og kunnskapsbasert arbeidsmiljø på tvers av etater. Bratterud og Emilsen (2013, s. 48) skriver om hvordan samarbeidet har betydning for at barnehagepersonell skal føle trygghet og kompetanse på området. Slik kan det bli enklere for barnehagelærere å melde fra til barneverntjenesten. Godt samarbeid er av betydning for å senke terskelen for å melde fra om sine bekymringer, hevder Backe-Hansen (2009) referert i Bratterud og Emilsen (2013, s. 48). Dårlige erfaringer kan innebære henleggelse i strid med barnehagens synspunkt, mangel på tilbakemeldinger og dersom barnehagens ressurser, kompetanser og vurderinger ikke anerkjennes av barneverntjenesten (Lehn & Emilsen, 2020, s. 145).

2.3 Tegn og symptomer

Claussen (2018, s. 64) skriver at i saker hvor man mistenker omsorgssvikt må man ha generell kunnskap om barn og barns normalutvikling. Det krever at man har kunnskaper og forståelse for hva avvikene kan ha bakgrunn i. Videre poengterer Claussen (2018, s. 65) at en komplett liste over tegn og symptomer ikke finnes, men erkjenner at det finnes forhold som kan danne bekymring. Disse forholdene kan være barnets alder, særskilte opplysninger, grunnlaget for at barnet har fått barnehageplass, eventuelle tiltak, foreldresamarbeid, fravær, fysiske trekk, hygiene og klær, og barnets relasjon til foreldrene, andre barn og barnehagepersonalet (Claussen, 2018, s. 67-78).

Bufdir (2018) søker å lage en oversikt over symptomer som kan indikere omsorgssvikt. De er også tydelig på at listene ikke er utfyllende. Oppmerksomheten rundt barn bør skjerpes ifølge Bufdir (2018) dersom barnet mangler tilsyn, har usunt eller mangelfullt kosthold, mangelfull hygiene, dårlig tannhelse, stell og pleie, store bleieutslett, manglende oppfølging og mangel på sosial kontroll. Dersom barn uten naturlig forklaring viser tegn til tristhet, mangel på mimikk, har konsentrasjonsproblemer, ufrivillig vannlating og avføring, motorisk uro, angst, regresjon og ekstrem god tilpasningsevne påpeker Bufdir (2018) at det burde vekke bekymring.

Iwaniec (1995) referert i Claussen (2018, s. 168) fant i sin undersøkelse at foreldre-barn-interaksjonen i forbindelse med omsorgssvikt bar preg av lite eller fiendtlig fysisk kontakt, mangel på berøring, mangel på smil og øyekontakt med barnet, verbal kontakt preget av ironisering, rop, kritikk og kommandering, og den voksnes ignorering og unngåelse av barnets tilstedeværelse.

Aasland (2018, s. 65-83) lister opp tegn i saker hvor omsorgssvikten innebærer seksuelle overgrep. Tegnene for de minste omhandler redsel ved bleieskift, rødhet i underlivet, slimete avføring, unormale brekninger, og apatiske og ikke responderende på stellebordet (Aasland, 2018, s. 65). Andre generelle tegn Aasland (2018, s. 72-83) trekker frem er regresjon, mareritt, depresjon og tristhet, atferdsendring, seksuell utagering, barnets forhold til egen kropp, konsentrasjonsvansker, stille eller veldig aktive barn, barns mimikkfattighet, angst, somatiske tegn, tannhelse og barn som oppleves som vanskelige. Flere av disse symptomene kan ha andre årsaksforklaringer enn omsorgssvikt (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 117), og enkelte barn og foreldre viser ingen symptomer (Bufdir, 2018). Derfor er det avgjørende at personalet fanger opp og tolker subtile tegn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

2.4 Overlevelsesstrategier blant fagpersoner

Killén (2009), referert i Bratterud og Emilsen (2013, s. 68-71), beskriver noen vanlige overlevelsesstrategier. Disse er årsaker for at man lar være å melde bekymring til barneverntjenesten. Relatert til tema og problemstilling for denne oppgaven vil disse overlevelsesstrategiene være svært relevant. I det følgende skal vi ta for oss fem av disse strategiene:

Den første strategien innebærer *overidentifisering med foreldrene* (Killén, 2009, referert i Bratterud & Emilsen, 2013, s. 69). Det går ut på å ilegge ens egne følelser og holdninger i foreldrene, uten å se den egentlige situasjonen. Man unnskylder foreldrene, og ønsker å tro at foreldrene innehar mer omsorgsevne enn de har. Det er kjent at de som begår omsorgssvikt ikke er en ensartet gruppe, og kan derfor også forekomme hos ressurssterke familier, som man kanskje liker godt. Vi som arbeider med barn har en idé om at alle foreldre vil det beste for barnet sitt, og vil derfor ikke se de signalene som viser utilstrekkelig omsorgsevne hos foreldrene. Det å ikke erkjenne realiteten, er en stor faktor som hemmer handling.

Bagatellisering er Killéns (2009), referert i Bratterud og Emilsen (2013, s. 69), neste strategi. Man kan se det som maksimering av det positive og minimalisering av det negative. Vi velger å lukke øyne og ører fra signalene barna gir. Vi beskytter oss selv ved å ikke forholde oss til barnets lidelse. Dette gjelder hovedsakelig vanskjøtsel, men også ulike former for overgrep.

Problemforflytning handler om å se barns signaler på mistriivsel som uttrykk for sorg i forbindelse med kriser i familien, og begrunne problemene med andre årsaker enn det som er realiteten. Et eksempel på problemforflytning kan være at et barn som utagerer i barnehagen på bakgrunn av omsorgssvikt eller overgrep, kan tolkes som at barnet trenger å utredes for sin atferd. Da blir det barnets personlighet som er problemet, ikke omsorgssvikten det utsettes for (Killén, 2009, referert i Bratterud & Emilsen, 2013, s. 69-70).

Den neste strategien er *projisering av utilstrekkelighet* (Killén, 2009, referert i Bratterud & Emilsen, 2013, s. 70). Foreldres reaksjoner på barnehagens bekymring kan være vanskelig å forholde seg til. De kan utvise fortvilelse og sorg, eller forsøke å tildekke den reelle situasjonen. Fagpersoner kjenner på en utilstrekkelighet ved at situasjonen kan provosere oss, eller at de kan gjøre det om til sitt eget problem. Det er da viktig å forholde seg til situasjonen som et faglig problem, ikke et personlig problem. På denne måten kan en enklere komme frem til systematiske arbeidsmåter. Schibbye (1988), referert i Tholin (2013, s. 128), skriver om begrepet avgrensning, som går ut på å skille mellom det som foregår i andre, her: foreldrene, og det som foregår i seg selv.

Normtenkning er den siste strategien som står oppnevnt, og den kulturelle bakgrunnen for egne normer og verdigrunnlag, står sentralt for hvordan vi arbeider med barn og omsorgssvikt (Killén, 2009, referert i Bratterud & Emilsen, 2013, s. 70). En velkjent norm er at blod er tykkere enn vann. Denne normen bygger på det biologiske prinsipp, og gjør at vi handler i takt med at vi tenker at barnet uansett vil ha det bedre i egen familie enn i fosterhjem eller i institusjoner. Normtenkning er ikke alltid til barnets beste. Det er derfor svært viktig å snakke om hvilke normer som lever innad i personalgruppen.

Ifølge Claussen (2018, s. 17) er det imidlertid ikke bare overlevelsesstrategiene som kan skape passivitet. Tegn og symptomer hos barnet kan være utydelige og vanskelig å oppdage. Claussen (2018, s. 17) forteller at i situasjoner med omsorgssvikt tar det tid for barnet å bli skadet, og at det tar enda lengre tid før vi som arbeider med barna kan se disse skadene. Barnets alder spiller en rolle, og jo yngre barnet er, jo større er utfordringen med å se uheldig utvikling, dårlige vilkår i oppveksten og mistriivsel.

2.5 Forskningsbasert kunnskap om pedagogers bekymringsprosess

Edward Keilmans (2017) artikkel tar opp hovedårsaker til at barnehager lar være å sende meldinger til barnevernet. Artikkelen tar opp to hovedspørsmål:

1. “Hvordan kan den pedagogiske lederens prosess beskrives fra følelser av uro rundt et barn oppstår til en avgjørelse om handling blir tatt?”
2. “Hvilke utfordringer kan oppstå som følge av bekymringen og påvirke den pedagogiske lederens prosess?”

Disse spørsmålene står i sammenheng med vår problemstilling og formålet med denne oppgaven.

Keilman (2017) undersøker temaet ved å intervju 11 pedagogiske ledere. Resultatene brukes til å belyse fenomenet underrapportering til barnevernet.

I artikkelen deles bekymringsprosessen i fem faser. Bekymringsprosessen er individuell fra person til person, og fra situasjon til situasjon. Keilman (2017) navngir disse fem fasene som felles funn i sin studie: individuell uro, kollektiv tematisering, kollegial meningsdannelse, konkretisering av bekymringen, og selve beslutningen som har tre mulige utfall. Bekymringen kan forkastes, eller man lar være å gjøre noe videre med den. Et annet utfall er at det settes i gang forebyggende tiltak for barnet i barnehagen, om det skulle handle om ekstra støtte, tryggere overganger eller bedre kosthold. Det tredje mulige utfallet går ut på at man blander inn andre instanser, som relatert til vår oppgave går ut på å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten.

Keilman (2017) går videre inn på fem negative relasjonelle påvirkninger av bekymringsprosessen. Her har man relasjonen til barnet selv, barnets foreldre, relasjonen til de andre barna i barnehagen, relasjonen til kollegaer og egen leder. I en bekymringsprosess risikerer man at en eller flere av disse relasjonene blir negativt belastet, enten i en periode, eller over lang tid.

Gjennom studien blir det presentert tre hovedårsaker til at barnehager lar være å sende meldinger til barnevernet. Den første årsaken er at barnehagen ikke vurderer saken som alvorlig nok. Den andre årsaken er at barnehagen har erfart å få lite informasjon om hvordan barnevernet har håndtert andre saker, og den tredje årsaken er at det kan komplisere videre foreldresamarbeid. Andre årsaker har vært mangel på kunnskap om hvordan man snakker med foreldre og barn i vanskelige situasjoner, mangel på tilbakemelding, og vanskeligheter for å ta beslutninger.

2.6 Samarbeidskultur på oppvekstfeltet i norske kommuner

Lone og Værnor (2019) har undersøkt tverrfaglig samarbeidskultur på oppvekstfeltet. I oppvekstfeltet vektet det at barn skal sikres helhetlig og godt tilpassede tjenester, og at tidlig innsats skal tilstrebes.

Artikkelen poengterer hvordan den sterke sektorinndelingen kan skape barrierer for samarbeid. Barrierene kan blant annet innebære forskjellige prioriteringer, mangler i felles forståelse og begrepsapparat, mangel på felles forståelse om mål, ansvarsfordeling og uklare roller. Det kan også handle om manglende systemer for informasjonsdeling, lav prioritering av samarbeid, ulike kulturer i de ulike tjenestene og mangel på opplæring (Lone & Værnor, 2019, s. 61).

Lone og Værnors (2019, s. 62) forskning indikerer at gode tverrfaglige samarbeidskulturer forutsettes av felles opplevelser av flere aspekter. Det gjelder felles tverretatlige mål, gjensidig tillit, lojalitet og respekt, språk og begrepsapparat mellom tjenestene. Det innebærer også åpen kommunikasjon og bred involvering, temaarbeid, kunnskapsdeling og støtte på tvers av tjenestene.

Funnene i Lone og Værnors (2019, s. 62) forskning viser at god tverrfaglig samarbeidskultur innebærer en vekting av et felles ønske og mål om å finne gode og helhetlige løsninger. Ledere og medarbeidere må dele kunnskap og tilstrebe god kommunikasjon med en grunnholdning om forståelse og respekt for hverandres roller og kompetanser. Videre henviser Lone og Værnor (2019, s. 63) til hvordan eksisterende forskning og deres undersøkelse peker på hvordan strukturer, systemer og rutiner og å arbeide med utvikling av samarbeidskultur legger et godt grunnlag for gode samarbeidsrelasjoner.

Drugli og Lekhal (2018, s. 146) skriver at barnehagen må være bevisst på de områdene der fagligheten eller myndigheten ikke strekker til. Da blir det viktig at man på forhånd har etablert gode tverrfaglige samarbeid med for eksempel barneverntjenesten. De henviser til verdien av å drøfte en sak med barneverntjenesten i en tidlig fase, slik at man kommer frem til en hensiktsmessig fremgangsmåte.

2.7 Magefølelse

Magefølelse hører man ofte i situasjoner hvor man forsøker å avdekke omsorgssvikt. Gotvassli (2011), referert i Bratterud og Emilsen (2013, s. 74), hevder at intuisjon og følelser har stor betydning for kunnskapsutvikling. Dersom man kun ser det rasjonelle og konkrete i saker som kan omhandle omsorgssvikt, vil man ofte ikke finne noen grunner for å melde.

Mange barnehagelærere sliter med å samle nok observasjon og konkret dokumentasjon på at noe er galt. Det kan være ugunstig å referere kun til magefølelsen i en bekymringsmelding til barneverntjenesten. Derfor er det viktig å reflektere innad i personalgruppen om ulike følelser og forsøke å bli så bevisst som mulig på hva som kan forårsake en dårlig magefølelse (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 74-75). Aasland (2016, s. 70-71) understreker at vi må stole på magefølelsen vår. Det er vanskelig å sette ord på en magefølelse, men ved å diskutere situasjonen med en kollega kan ting falle på plass.

Gjennom utdanningen har vi opparbeidet oss kunnskap om barns normalutvikling. Det er når noe ikke stemmer overens med denne kunnskapen at magefølelsen utvikler seg (Aasland, 2016, s. 117). Videre råder Aasland (2016, s. 117) oss til å planlegge hvordan vi kan innhente konkrete opplysninger, både fra barnet selv, og andre som kjenner barnet. Dersom bekymringen ikke gir seg etter dette, bør vi sette i gang systematisk observasjonsarbeid.

Aasland (2016, s. 71) påpeker også hvor viktig det er å snakke med barnet selv dersom man har en dårlig magefølelse. Aasland (2016, s. 117) råder oss til å gjøre så mye som mulig for å finne årsaken til magefølelsen ved å skrive ned og sette ord på det du bekymrer deg for.

2.8 Foreldresamarbeid

I formålsparagrafen i barnehageloven (2005, § 1) understrekes samarbeidsforholdet mellom barnehage og hjemmet. Glaser (2019, s. 13) poengterer at et godt foreldresamarbeid er viktig for danningen av barnehagen som et inkluderende miljø. Hun beskriver viktigheten av å danne og opprettholde et godt foreldresamarbeid. Gode samarbeid er knyttet til barnets utvikling gjennom foreldrenes tillit og trivsel til barnehagen (Glaser, 2019, s. 19). Det å informere foreldre om at man føler behov for å innhente barneverntjenesten kan skape gnisninger i foreldresamarbeidet. Noen foreldre kan erfare en mistillit og misnøye mot barnehagen som følge av dette, og barna kan raskt få med seg denne endringen. Det er svært viktig å gjøre alt man kan for å opprettholde et godt foreldresamarbeid særlig etter at man har kontaktet barneverntjenesten.

I norsk sammenheng står det biologiske prinsipp og barnets beste i et spenningsforhold da begge er hjemlet i blant annet barnevernloven (1992). Hensynet til barnets beste må gå foran. Glaser (2019, s. 64) skriver at foreldrene har hovedansvaret for barnets omsorg, men at barneverntjenesten er ansvarlig for avdekking av omsorgssvikt og om nødvendig gripe inn. I avdekkingen kan barnehagen ha en betydningsfull rolle. Lehn og Emilsen (2020, s. 143) skriver at man i samtaler med foreldrene kan bekrefte eller avkrefte forhold man er usikker på i forhold til barnets omsorgs- og oppvekstsituasjon, så sant det ikke gjelder vold og seksuelle overgrep.

Emilsen og Bratterud (2020, s. 176) påpeker at godt foreldresamarbeid er avgjørende for å kunne gi barnet best mulig utgangspunkt og tilbud i barnehagen. De konstaterer også at personalets oppgave i barnehagen ikke er å tolke eller trekke konklusjoner, ei heller lete etter bevis. Det er en oppgave barneverntjenesten skal nøste opp i og finne ut hva som er til barnets beste.

3.0 Metode

Busch (2013, s. 51) skriver at metodologi innebærer metoder som brukes for å oppnå kunnskaper om et tema eller fenomen. Metodelæren handler om hvordan vi kan undersøke om antakelsene våre stemmer overens med dagens situasjon eller virkelighet (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 16).

3.1 Kvalitativ metode

Metode innebærer datainnsamling for å tilegne seg økt kunnskap og forståelse om et fenomen (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 43). Datainnsamlingen kan gjøres på flere måter, men vi skiller i hovedsak mellom kvantitative og kvalitative metoder (Løkken & Søbstad, 2017, s. 34). Kvantitativ metode søker å finne målbare data som kan generaliseres (Løkken & Søbstad, 2017, s. 34). En kvalitativ metode derimot belyser subjektive opplevelser og forståelser som ikke kan måles eller generaliseres (Løkken & Søbstad, 2017, s. 35).

Vi har valgt en kvalitativ forskningstilnærming på bakgrunn av at vi ønsker større innsikt i forståelsen, opplevelsene og oppfattelsen til informantene våre om hva som fremmer og hemmer dem i å melde bekymring til barneverntjenesten. I kvalitative tilnærminger vil man prøve å få forståelse for sosiale fenomener (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67).

I kvalitative undersøkelser har informantene de nødvendige forutsetningene for å gi innsikt i problemstillingen (Busch, 2013, s. 53). Bergsland og Jæger (2014, s. 68) skriver at det ikke vil være mulig å møte et fenomen uten å bli påvirket av egne fordommer og forutsetninger. Da er det viktig å være bevisst på egen forforståelse for å kunne gjennomføre undersøkelsen.

Vi er bevisst på at temaet kan hente frem nedgravde tanker, forståelser og syn som verken vi eller informantene på forhånd er bevisst på. Det er da viktig for oss som intervjuere å stille oss åpne for alle svarene vi får, og tolke dem senere.

3.2 Fenomenologi og det kvalitative forskningsintervju

Det fenomenologisk kvalitative intervjuet vil få frem kunnskap og informasjon om vårt valgte tema (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 99). Intervjuet går heller i dybden på informantenes tanker, følelser, handlinger og væremåter. Vi er ikke ute etter en fasit på problemstillingen, men heller en dypere forståelse for temaet på et personlig plan.

Kvale og Brinkmann (2015, s. 45) peker på fenomenologi innenfor kvalitativ forskning som “en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter.”

Det kvalitative forskningsintervjuet inneholder flere fenomenologiske aspekter, blant annet livsverden, mening, kvalitativt, deskriptive, spesifisitet, bevisst naivitet, flertydighet og sensitivitet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46-50). Livsverden handler om informantenes levde hverdagsliv, i denne sammenheng i barnehagen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46-47). Gjennom intervjuene fikk vi innblikk i informantenes livsverden uten at dette er fasit for hele sektoren, og lik andres opplevelser. Dette går vi mer inn på i kapittel 3.5.

Aspektet kvalitativt går ut på å søke kvalitativ kunnskap uttrykt av informanten. Intervjueren skal nyansere beskrivelsene gjennom ord, ikke tall (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 47).

Gjennom en kvalitativ undersøkelse får man utfyllende svar fra noen få, og ikke fra et større utvalg pedagogiske ledere. Det kan dermed være avvikende meninger og oppfatninger i en større skala.

Mening handler om å søke forståelse av betydningen av informantens livsverden. Det er intervjueren som fortolker meningen i det informanten sier, og hvilken måte det sies på. Som intervjuer er det viktig å forstå budskapet riktig, og dette kan gjøres ved å sende tilbake forståelsen av budskapet til informanten (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 47). Man kan aldri sikre at meningene til informantene gjenfortelles helt slik de var ment, men vi har transkribert hva informantene sa og tolket utsagnene deretter. Vi har reflektert over dette i kapittel 3.7.

Det deskriptive aspektet handler om at intervjuer skal oppfordre informanten til å gi en så nøyaktig beskrivelse som mulig av opplevelse, følelse og handling. Man forsøker å forstå hvordan informanten tenker og handler (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 47-48). Opplevelsen av en situasjon, følelse og handling kan aldri overføres helt fra en person til en annen, men gjennom å ta intervjuene opp enten med lyd eller video har vi hatt mulighet til å se og høre flere ganger hva som blir sagt og hvordan det blir sagt. Dette opplevde vi som en styrke for å få hele essensen i informantenes uttalelser.

Spesifisitet handler om de spesifikke situasjonene og handlingene som innhentes. På denne måten kommer intervjueren bedre inn på det konkrete planet fremfor generelle meninger (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 48). Gjennom konkrete hendelser opplevde vi at vår forståelse økte og innsikten i situasjoner, tanker og meninger bidro til å styrke kunnskap.

Bevisst naivitet går ut på at intervjueren er åpen for uventede fenomener, heller enn å ha forutinntatte tolkninger og kategorier. Man forsøker å møte informanten fordomsfritt, nysgjerrig og lydhør. Med dette må intervjueren på forhånd være bevisst på egne forutsetninger, holdninger og hypoteser om temaet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 48). Selv om vi var bevisste og arbeidet i forkant av intervjuene med forutinntatte tolkninger, informasjon, meninger og erfaringer kan man aldri garantere at de ikke vil ligge ubevisste holdninger som kommer frem i spørsmålene og måten å formulere seg på.

Flertydighet retter seg mot at informantens svar kan være flertydige. Intervjuers oppgave er her å finne frem til flertydige og motsigende svar, og finne ut hvorfor informanten sier det. Det kan blant annet handle om kommunikasjonsvansker eller at det er bevisst fra informantens side (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 48). Gjennom arbeidet har vi oppdaget at spørsmålene ble besvart under andre spørsmål enn der vi stilte spørsmålet opprinnelig. Ved gjennomgang av dataene oppdaget vi at noen av svarene fra informantene var selvmotsigende. Dette kan for eksempel handle om tanker og meninger som ligger i underbevisstheten deres.

Sensitivitet går ut på at ulike intervjuere som bruker samme intervjuguide kan ordlegge seg forskjellig om samme tema på bakgrunn av ulik grad av sensitivitet og kunnskap om temaet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 49). Vi holdt to intervjuer hver, og forsøkte å være tilnærmet like i intervjurollen og nøytrale. Vi opplevde derimot at det var utfordrende med tanke på at vi er ulike individer som naturligvis ordlegger oss på forskjellige måter. I våre intervjuer forsøker vi å ta høyde for ulike forståelser som fremkommer på bakgrunn av at vi er to personer som holdt intervjuene sammen og hver for oss, i tillegg til at informantene er forskjellige.

3.3 Valg av informanter

Utvalget består av fire informanter. I rekruttering av informantene brukte vi eget nettverk opparbeidet gjennom arbeidsliv og studie. Rekrutteringsprosessen gikk raskt. Vi opplevde det som enkelt å rekruttere informanter, mye på bakgrunn av at tema for oppgaven var av stor interesse for våre informanter.

Det er viktig for å gjøre rede for utvalget og kriteriene lagt til grunn for utvalget. Da vi satte opp kriteriene var det viktig å være bevisst på hvem som ble valgt, hvorfor og hvem som har valgt dem (Busch, 2013, s. 57).

Postholm og Jacobsen (2016, s. 130) skriver at gjennom beskrivelser av utvalgsriteriene kan man sikre kvaliteten på arbeidet. Utvalgsriteriene vi satt for våre informanter var at de hadde barnehagelærer- eller førskolelærerutdanning, med 5 års ansiennitet og jobbet som pedagogisk leder. Utdanningskriteriet kommer av ansvaret som følger med stillingen man har med barnehagelærerutdanning. Vi ser det relevant at informantene har samme utdanning som vi som studenter holder på med, i og med at vi skal ut i samme arbeid. Vi ønsker å lære av informantene. Bakgrunnen for vårt valg av kriteriet med minst 5 års ansiennitet begrunnes i den erfaringsbaserte kunnskapen som informanten opparbeider seg etter lengre tid i stillingen. Jo lengre informanten har arbeidet i sin stilling, jo større er sannsynligheten for at informanten har kunnskap, erfaring og refleksjoner rundt temaet. Kriteriet om å arbeide som pedagogisk leder er grunnet i at det som oftest er pedagogisk leder som må ta bekymring videre til styrer. Den pedagogiske lederen har i kraft av sitt mandat slik det beskrives i rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16) et formelt ansvar ut mot resten av barnehagen og andre instanser, som barneverntjenesten.

Bergsland og Jæger (2014, s. 71) skriver om hvor mange informanter som er nødvendig, og hvordan informantene bør være. De forteller at det viktigste som spiller inn i valg av informanter er at de kan forklare og beskrive fenomenet eller temaet på en god måte. Vi mener at kriteriene vi har satt for våre informanter er med på å sikre at informantene har denne gode forståelsen. Utvalgsriteriene ble satt for å sikre at forutsetningene for problemstillingen ble ivaretatt, og for å sikre validitet og reliabilitet. Dette vil bli nærmere utdypet i kapittel 3.7.

3.4 Forberedelse og gjennomføring av intervju

Kvale og Brinkmann (2015, s. 88) skriver at man kan lære seg forskningsintervjuet som håndverk ved blant annet å praktisere intervjuet. Utforming av intervjuguiden var en lang prosess, der vi benyttet oss av både pilotintervju og veileder for å sikre at spørsmålene ble så presist utformet som mulig.

Vi gjennomførte tre pilotintervju, der vi underveis og i etterkant av intervjuene tilpasset spørsmålene og rekkefølgen slik at konteksten ble tydeligere. Vi måtte gå mange runder med formulering av spørsmålene, da førsteutkastet vårt kunne virke avskrekkende og anklagende på informantene, samtidig som vi ikke fikk svar som var relevante for problemstillingen vår. Vi arbeidet lenge med intervjuguiden i forkant. Dette var for å sikre at spørsmålene ble formulert slik at vi kunne få svar som var relevante for problemstillingen. På denne måten ble intervjuguiden en ramme for samtalen (Løkken & Søbstad, 2017, s. 108), men vi beveget oss noe friere der spontane oppfølgingsspørsmål ble relevante. Det kan virke som at intervjuguidens kronologi satte i gang en refleksjonsprosess hos informantene, der de gradvis ble bevisste på egne refleksjoner.

Vi erfarte det som nyttig og relevant å øve oss på å holde intervjuet ved at vi ble tryggere og mer bevisst i rollen for hver gang. I et intervju må man være bevisst på hvordan man formulerer og kommuniserer spørsmålene verbalt, lengde på pauser underveis, sensitiv lydhørhet og god kontakt i selve situasjonen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 88).

Når man er i intervjuet, er det relevant å huske på at man skal transkribere intervjuet i etterkant. Derfor vil man forsøke å unngå småprat som er irrelevant for temaet, være bevisst på å snakke tydelig, og være bevisst på at kunnskap kan gå tapt i oversettelsen fra verbal kommunikasjon til skriftlig kommunikasjon. En annen faktor er ulike dialekter, og om man velger å transkribere intervjuet til et eksisterende skriftspråk, eller lyd- og ordrett slik det foregår i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 88-89). For å sikre anonymitet valgte vi å transkribere alle intervjuene til bokmål for å sikre at dialekt ikke kunne avsløre informantenes identitet og geografisk tilhørighet.

Etter å ha etablert kontakt med informantene våre, fikk de tilsendt informasjonsskriv og samtykkeerklæring (vedlegg 1 & 2). Vi valgt å sende informantene intervjuguiden (vedlegg 3) i forkant av intervjuene, da temaet og spørsmålene kunne kreve ettertanke som kunne gå tapt dersom informantene ikke ble forberedt på spørsmålene.

Tre av intervjuene ble gjennomført digitalt via Zoom hvor vi spilte inn video, mens det fjerde ble gjennomført fysisk i informantens barnehage og tatt opp på diktafon etter godkjenning fra NSD (vedlegg 4).

3.5 Analyse av data

Transkriberingen var en tidkrevende prosess. Da transkriberingene var klare startet vi arbeidet med å analysere dataene. Når man analyserer innsamlet data er det viktig å ha problemstillingen i fokus (Bergsland & Jæger, 2014, s. 81). Ved å være bevisst på målet for oppgaven, klarer man å avgrense til relevans for mål og problemstilling. Dette går ut på å redusere datamengden for å skape en oversiktlig struktur der funnene våre blir konkretisert og tydeliggjort (Bergsland & Jæger, 2014, s. 81).

Vi benyttet oss av fargekoder i transkriberingene for å skille mellom sitater, kategorier og beskrivelser. I etterkant satte vi funnene inn i en analysemodell (vedlegg 5) for å skape en oversikt og struktur. Kategoriene, beskrivelsene og sitatene ble satt opp mot om det gjaldt på samfunnsnivå, institusjonsnivå eller på personlig nivå. I denne sammenhengen går samfunnsnivået ut mot barneverntjenesten og andre instanser. Institusjonsnivået gjelder innad i den enkelte barnehage, som for eksempel arbeidsmiljø, faglighet og støtte. Det personlige nivået handler om erfaringene og følelsene til hver enkelt informant. På denne måten fikk vi kategorisert hvilke faktorer våre informanter mente kunne fremme eller hemme dem i å sende inn bekymringsmelding til barneverntjenesten. Dette blir presentert og utdypet i kapittel 4 og 5, om empiri og drøfting.

Analyseprosessen skjer ikke isolert etter at intervjuene og transkriberingene er på plass (Bergsland & Jæger, 2014, s. 81). Vi er bevisst på at analysering og tolkning av data kan komme så tidlig som i utforming av intervjuguiden, da vi ubevisst kan sitte med forutinntatte syn og perspektiver. Vi har likevel forsøkt å holde oss så åpne og objektive som mulig gjennom denne prosessen for å skape fritt spillerom for våre informanter.

Gjennom transkribering, utvalg og bruk av analysemodellen (vedlegg 5) gjennomgikk datainnsamlingen flere faser. Utvalget av funn har blitt bearbeidet i flere trinn og det har hjulpet oss å finne likheter, motsigelser og representative funn. Bergsland og Jæger (2014, s. 82) skriver at en utfordring i analyseprosessen er å skille mellom informantens beskrivelser, tolkninger og utsagn, og våre egne. Vi så verdien av å benytte oss av analysemodellen (vedlegg 5) for å gjøre dette skillet tydeligere.

3.6 Etiske hensyn

I all datainnsamling er det viktig å være klar over og beskytte forskningsetiske spørsmål. De forskningsetiske spørsmålene er regulert av personopplysningsloven og av forskningsetikkloven (Busch, 2013, s. 62). De viktigste forskningsetiske spørsmålene innebærer konfidensialitet og informert samtykke.

Informert samtykke går ut på at informantene blir informert om deres rettigheter og hva det innebærer å delta i prosjektet (vedlegg 1) (Bergsland & Jæger, 2014, s. 83).

I forkant av intervjuene meldte vi inn prosjektet vårt til NSD, og mottok godkjenning (vedlegg 4) før vi satte i gang undersøkelsen. I NSD-godkjenningen (vedlegg 4) og informasjonsskrivet (vedlegg 1) opplyses det at vi og veileder kan benyttes oss av og oppbevare dataene til 31.07.2021, og at materialet slettes etter dette.

Kvale og Brinkmann (2015, s. 96) skriver at det kan oppstå en spenning mellom et ønske om å oppnå kunnskap og det å ta etiske hensyn. Dette ble vi særlig bevisst på i utformingen av intervjuguiden. Vi hadde et ønske om å oppnå kunnskap innenfor bestemte tema, og på denne måten så vi ikke at noen av spørsmålene kunne virke avskrekkende og anklagende for informanten. Ved å omformulere spørsmålene til å bli mer åpne, fant vi ut at vi kunne få svar på de spørsmålene vi hadde stilt i utgangspunktet.

Alle våre informanter fikk tilsendt intervjuguide (vedlegg 3), informasjonsskriv (vedlegg 1) og samtykkeerklæring (vedlegg 2) før oppstart av intervju. Vi sørget for å innhente samtykkeerklæringen før intervjustart, og meddele hvordan vi kommer til å oppbevare og bearbeide data. I tillegg var det viktig at vi informerte informanten om både vår og informantens taushetsplikt, da vi ikke ønsket å oppbevare personopplysninger om verken kollegaer, barn eller foreldre. Konfidensialitet innebærer at man skal forhindre at informantens identitet avsløres, og at personlig data blir offentliggjort (Bergsland & Jæger, 2014, s. 85). Vi har valgt å gi informantene fiktive navn, og kodet andre sensitive opplysninger. Gjennom transkriberingen har vi anonymisert alle stedsnavn og kjønn på barn for å sikre at informasjonen ikke kan spores tilbake til informantene.

3.7 Gyldighet, troverdighet og kvalitet

Valg av metode spiller en rolle for undersøkelsens kvalitet. Tilfredsstillende kvalitet kan måles gjennom reliabilitet, validitet og generalisering (Busch, 2013, s. 62).

Reliabilitet handler om påliteligheten eller målekvaliteten til dataene (Busch, 2013, s. 62). Gjennom et utvalg av fire informanter vil vi ikke oppnå målbare data på et generaliserende nivå. Likevel er vi trygge på dataenes pålitelighet da utforming av intervjuguiden (vedlegg 3) var en bevisst og krevende prosess. Ved å gjøre opptak av intervjuene kunne vi i større grad sikre at informantens utsagn ble gjenfortalt riktig.

Validitet sikter til dataenes gyldighet (Busch, 2013, s. 62). Validitet handler om i hvilken grad man kan trekke gyldige slutninger ut fra våre resultater (Dahlum, 2021). Vi tar forbehold om at intervjuguiden (vedlegg 3) ikke nødvendigvis legger til rette for at informantene kan formidle alle sine meninger. Ved å bearbeide og analysere dataene på en profesjonell måte, vil dataenes gyldighet ivaretas.

Generalisering innebærer dataenes overførbarhet (Busch, 2013, s. 62). I bachelorprosjektet har vi intervjuet fire personer, og det er viktig å poengtere at det ikke vil være representativt for hele sektoren og alle barnehagelærere i Norge. På bakgrunn av få informanter i undersøkelsen er ikke dataene generaliserbare. Vi får derimot et innblikk i hvordan disse personene beskriver og uttrykker hvilke faktorer som påvirker dem i deres arbeid med å melde saker til barneverntjenesten.

På bakgrunn av at vi har valgt en fenomenologisk tilnærming har vi navngitt informantene som Anne, Beate, Charlotte og Dina. Dette har vi gjort for å fremheve den personlige dimensjonen i metoden. Utsagnene presentert er deres personlige mening og oppfattelse av sin livsverden.

Ved at vi er to studenter som arbeider sammen med å analysere og bearbeide dataene, sikrer vi oss en viss grad av objektivitet, validitet og reliabilitet, da flere perspektiver og tolkninger får rom i prosessen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 273). Når vi presenterer funnene har vi en representativ skjevfordeling hvor Beate og Dina blir synliggjort gjennom flere sitater enn de andre. Dette er på bakgrunn av at sitatene formidler alle informantenes oppfatninger tydeligere og mer konkret.

4.0 Empiri

I dette kapitlet vil vi presentere de viktigste funnene fra de kvalitative intervjuene. Vi har gjort et utvalg fra det transkriberte råmaterialet for å belyse problemstillingen vår som er “Hvilke faktorer fremmer eller hemmer barnehagelærere i å melde bekymring til barneverntjenesten dersom de er bekymret for et barns omsorgssituasjon?”

Vi har delt kapitlet i to hoveddeler hvor vi kategoriserer funnene under hovedoverskriftene, henholdsvis faktorer som fremmer og faktorer som hemmer. Noen av funnene vil være overlappende faktorer som både kan fremme og hemme barnehagelærere i å melde bekymring. Dette er med på å belyse kompleksiteten i tematikken. I presenterte funn vil informantene dele samme oppfatning, men vi synliggjør det med sitater fra én av informantene.

4.1 Faktorer som fremmer

4.1.1 Tillit til magesfølelsen

Informantene beskriver hvordan magesfølelsen spiller en betydelig rolle for å sende melding til barneverntjenesten. Charlotte forteller [...] *den aller største faktoren er jo magesfølelsen. At jeg kjenner inni meg at her er det noe som ikke stemmer.*

Beate kjenner på frykten for å ikke melde og senere oppleve at [...] *en ungdom eller en voksen, ung voksen kommer til meg og sier hvorfor gjorde du ingenting? [...]*

Informantene er enig om at dersom det er mistanke om vold og seksuelle overgrep så skal man handle raskt. Informantene er enige i at er man bekymret så skal det meldes. Charlotte poengterer [...] *alltid, alltid, alltid meld en gang for mye enn en gang for lite. For det er lettere å reparere det enn at du på en måte ikke har sagt i fra.* Dina påpeker at magesfølelsen oppstår ofte på bakgrunn av flere ting, hvor summen av ting gjør at man får en uro. Beate påpeker; *Altså, jeg tenker at er det et barn jeg er bekymret for, så melder jeg fra.*

4.1.2 Positive samarbeidserfaringer med barnevernet

Anne, Beate og Dina beskriver forholdet til barnevernet som positivt. De trekker frem tillit og gode opplevelser som viktig i samarbeidet med barnevernet.

Anne opplever at barnevernet ønsker å hjelpe barna og familiene. Å bli [...] *møtt med veldig forståelse og veldig greit samarbeid [...]* forteller Beate om, og understreker [...] *jeg vet at de gjør en god jobb.*

4.1.3 Støtte fra styrer og kollegaer

Støtte fra styrer og kollegaer vektlegger alle informantene som viktig når man står i prosesser i forbindelse med saker, melding og barnevernet. Det oppleves som godt og trygt. Beate beskriver at de [...] *trygger hverandre, og støtter hverandre hvis det er ting som dukker opp.* Anne forteller at [...] *jeg har fått god støtte i de sakene, av alle de styrerne jeg har hatt [...] så har det vært veldig god støtte i dem.*

Selv om informantene har positive erfaringer når det gjelder støtte, påpeker Dina at man må være bevisst på sitt ansvar: [...] *så er vi du jo pålagt at hvis ikke nærmeste leder hører på deg så skal du melde selv. Sant at man ikke er avhengig av en leders avgjørelser.*

4.1.4 Personlige egenskaper og erfaring

Beate forteller hvordan personlige egenskaper har innvirkning. *Jeg er ikke på en måte en person som feiger ut og er redd for å melde fra jeg altså. [...] Jeg hadde ikke latt meg stoppe av det, hvis jeg hadde blitt motarbeidet [...].*

Charlotte og Dina beskriver hvordan erfaring spiller inn. Charlotte sier blant annet at [...] *både det at jeg ikke lenger var nyutdannet, og fordi at jeg hadde meldt ifra en gang før, gjorde at jeg var mye tryggere [...].* Dina beskriver hvordan [...] *det blir lettere og lettere for hver gang og for hvert år.*

4.1.5 Kunnskaper om tegn og symptomer

Alle informantene beskriver hvordan symptomer fra barnet selv og foreldrene er forhold som fremmer det å melde bekymring. Bekymringen kan også dannes i kombinasjon med barnas og foreldrenes atferd. Anne fremhever at investering i barnet er en fremmede faktor, og forteller at [...] *det er å bli godt kjent med ungene. [...] Jeg tenker at det er viktig.*

Atferdsendring hos barnet skaper gjerne den første uroen ifølge Beate. [...] *Det kan være barn som blir, fra å være helt vanlige barn som er liksom helt utadvendte og helt greie, så blir de tause [...]. Eller de kan bli veldig utagerende [...].* Hun mener at dette kan ses i sammenheng med hvordan foreldrene er i barnehagen. [...] *Og det er liksom for-sent-komming med henting, de virket uflidde og manglet utstyr, det manglet materiell [...]. Så det er på en måte helhetsinntrykket [...] som danner en sånn uro ofte.* Når man skal undersøke en uro og barna blir tause trekker Beate frem som en faktor.

Anne poengterer at; *Altså, vi har jo veldig travle hverdager [...] spesielt nå etter koronaen [...]. Gjerne de barna du er mest bekymret for er kanskje ikke så lenge i barnehagen [...]. Korte barnehagedager, eller så er de veldig mye borte. Og det behøver ikke å være det at det er bekymring egentlig, men noen tilfeller så er det det [...].*

Gjennom sitt arbeid i barnehagen har Dina opplevd barn som helt konkret har sagt at de ble slått og forteller videre: *Så vi er veldig på den at når vi bytter bleier at vi sjekker og ser etter merker og ting.*

Dina påpeker at det er viktig å observere relasjonen mellom foreldre og barn, og hvordan foreldrene fremstår selv: *Også er det da hvis vi ser tegn til rus eller kjenner lukt av alkohol. Andre faktorer som Dina beskriver er [...] endret atferd sant, i hente- og bringesituasjoner, unnvikende, de møter ikke blikket ditt, kanskje ikke så interessert for å høre som de har vært før, at de vil ut igjen av barnehagen [...].* Dina påpeker også fysiske tegn hos foreldrene: *Og så, litt sånn størrelse på pupiller. Man kjenner jo gjerne til en del tegn på forskjellige ting [...].*

Beate forteller at: *De står gjerne med ryggen til og gjør seg opptatt i hyllene til ungene [...] og helst ikke snakke for mye.* Beate forteller at det oppleves som vanskelig i saker med rus. *Altså da har jeg måttet gått og stilt meg helt oppi den ene forelderens der liksom, [...]. Men så er det jo dette med lukten, og jeg er ikke så god på det, og du kan ikke stå helt oppi dem og på en måte, den er vanskelig altså. Så da bruker jeg ofte kolleger og til å være med og så sjekke ut hva de kjenner og at det er flere av oss som observerer.*

4.1.6 Dialog og relasjon i foreldresamarbeid

Alle informantene anser foreldresamarbeid som en faktor som gjør det enklere å melde. En ting som Charlotte synes har [...] *gjort det litt lettere er at du presiserer for foreldre at dette faktisk er jobben din, og at du har meldeplikt, og at hvis du ikke melder så gjør du ikke jobben din. Å på en måte få det litt på avstand på den måten, at det ikke blir sånn «jeg melder fordi jeg ikke liker deg» på en måte [...].*

Videre forteller Dina om en situasjon som fremmer å sende melding på tross av at det er vanskelig. *Spesielt i den saken hvor barnet fortalte at det ble slått og det ikke var sant, var foreldrene veldig takknemlige for at vi hadde meldt i fra for det viste at vi tok barna på alvor.* I forbindelse med foreldresamarbeid beskriver Dina; [...] *uansett hva som skjer så jobber vi for fortsatt for barnas beste begge parter. For det er jo og litt sånn å ha fokus på foreldresamarbeid på et veldig, veldig tidlig tidspunkt, allerede fra barnet begynner i barnehagen sånn at det skal bli lettere hvis det oppstår noe.*

4.2 Faktorer som hemmer

4.2.1 Usikkerhet og frykt

Ulike former for usikkerhet beskrives av våre informanter. Informantene beskriver usikkerhet rundt [...] *Når skal vi sende inn?* slik Anne ordlegger seg, og som kan være hemmende. De påpeker at usikkerheten kan omhandle om man har nok informasjon til melde, når man skal melde og om bekymringsmelding skal sendes. Det kan være situasjoner hvor man avventer og har en vent-å-se-strategi [...] *Men det er jo gjerne fordi man kanskje vil være helt sikker.*

Usikkerheten kan også inneholde ulike former for frykt Beate beskriver frykten sin med at; [...] *hva jeg er mest redd for, så er det på en måte det å være et vitne i en rettsak [...].* Informantene forteller at frykten for at foreldresamarbeidet skal skades som noe som gjør dem usikker. Beate forteller: [...] *hvis du har nære relasjoner, det gjør du jo ofte i barnehagen [...]. Så er det jo vanskelig å melde foreldre for man har gjerne et godt forhold til de.*

Dersom man ikke har meldt så mange saker kan det skape en usikkerhet og frykt for å melde ifølge informantene. Dina forteller: *Jeg tenker at det som kan hemme er jo hvis man kanskje [...] i barnehagen da ikke har meldt noe særlig før, at man kvier seg gjerne litt. [...] Også tror jeg at hvis du er ny så kan det og hemme deg litt. Det er tøft og det er vanskelig.*

4.2.2 Negative relasjonelle erfaringer med barneverntjenesten

Samarbeidet med barnevernet er i hovedsak bra ifølge våre informanter, men de trekker frem ulike episoder som har vært opplevd som vanskelig og som dermed har en hemmende funksjon.

Beate viser til en episode hvor [...] *du har henvendt til barnevernet der du på en måte opplever det [...] at plutselig så bare bagatelliserer han det [...] der du har gjort en kjempesak, og han har liksom sagt at dette må du melde fra om med en gang, det er så alvorlig, og så plutselig så bare feiger han helt ut. [...] tenk hvis det skjer en annen gang da, når jeg melder ifra [...]. Det gjør gjerne at det hindrer deg [...] du bruker hvert fall mye lenger tid da på neste sak for å være sikker i din sak før du melder fra gjerne.*

Beate og Dina opplevde saker hvor plutselig familiene flyttet bort. I løpet av natten var barna plutselig borte. Beate følte at i en av situasjonene at [...] *der glapp vi i siste, eller barnevernet glapp i siste sekund da. [...] Og det er jo heller ikke til det beste for barnet. Hadde det vært bedre om barnet var i barnehagen og bli ivaretatt av voksne der enn at de plutselig forsvant og ingen vet at de var meldt opp.*

I forbindelse med en sak opplevde Charlotte at barnevernet ga uttrykk for at hun hadde meldt saken for fort. *Det har gjort at jeg tenker nå kanskje en ekstra gang før jeg tenker at jeg skal melde.* En annen opplevelse med barnevernet som negativt påvirket Charlotte var; [...] *jeg synes det var veldig rart at første gang jeg meldte så var det liksom, ja, synes du dette er alvorlig nok, spurte de meg. [...] men det er jo ikke min jobb, jeg skal jo melde fra om det som jeg reagerer på, og så skal jo dere ta det videre. Akkurat som at det var opp til meg å avgjøre liksom om dette hjemmet liksom trengte noe mer. Og det synes jeg var, det var veldig belastende faktisk.*

Charlotte har arbeidet i to ulike kommuner, en liten kommune og en litt større. *Og jeg sitter igjen med en mye bedre erfaring fra andre gang, fra en større kommune.*

Dina betrakter det med at [...] *Men der igjen så er det jo saksbehandleren mer enn institusjonen dessverre. Sånn er det jo alle steder, folk du møter på, ikke nødvendigvis stedet de jobber.*

Taushetsplikten og mangel på tilbakemelding er noe alle informantene trekker frem. Det er den største faktoren som trekkes frem flere ganger og den omhandler manglende eller mangelfulle tilbakemeldinger i forbindelse med en sak.

Anne forteller blant annet; *Jeg ville jo gjerne hatt noe tilbakemelding om hvordan det gikk underveis [...]. Men det får vi ikke. Det er på en måte barnevernet som, de skal på en måte ha alt, og så gir de ingenting tilbake [...]. Men jeg kunne gjerne tenkt meg at vi fikk noe tilbakemelding, spesielt når vi har barn i barnehagen.* Dina savner også tilbakemelding fra barnevernet; *Det eneste er jo den tilbakemelding til oss eller til sektoren som ikke er der. Og det er nok på grunn av taushetsplikten de har, men igjen så gjør det det vanskelig, eller ikke vanskelig å melde, men [...]. Vi må forholde oss til barnet uansett, og til foreldrene, uavhengig av hvordan saken med barnevernet går. [...] Og det er ikke akkurat noe man er veldig interessert i å spørre foreldrene om.*

4.2.3 Vage tegn og usikker samarbeidsrelasjon til foreldrene

Foreldrene og samarbeidet med dem trekker alle informantene som potensielt vanskelig og en faktor som kan virke hemmende. De har ulike oppfatninger og erfaring med hvorfor foreldresamarbeidet oppleves hemmende.

Anne beskriver hvilke følelser som oppleves i forbindelse med melding av en sak; *Når du anmelder en mor for omsorgssvikt. Det er ganske ubehagelig. Men vi ser jo at, det er viktig at vi står i det. For det er ikke for min del, det er for barnet sin del. Jeg kan tåle det, jeg er voksen. Men vi må være gode ambassadører for barna, uansett hvilke utfordringer de har.*

Beate opplever en engstelse og usikkerhet på *Gjør jeg det rette nå? Hva kan jeg stille i stand nå, sant? Tenk hvis dette bare er [...].*

I tillegg kommer trusler fra foreldre hvor Beate uttaler seg følgende; *Mange er redde for hva som vil komme hvis de, [...], jeg er jo den som må skrive under, jeg er den som må skrive under på rapporter, jeg er den som må uttale meg [...].* Beate opplevde selv en skremmende opplevelse. *Jeg opplevde det en gang med en far som stoppet midt nedi byen når jeg var alene, så bare kom han mot meg, han gjorde meg ingenting fysisk, men han var veldig sånn truende oppi fjeset på meg.*

En sak Beate virkelig brenner for er problematikken rundt “ressurssvake” og “ressurssterke” foreldre. *Jeg tror vi har så mye lettere for å melde fra når det gjelder unge, umodne foreldre, enslige foreldre, ressurssvake foreldre. Kommer det noen ressurssterke foreldre, så tror jeg mange har bakket bak av den grunn.*

Charlotte beskriver at det oppleves som vanskelig å ta opp sårbare tema med foreldrene. *Det er jo alltid dette her med at så sant det ikke er snakk om på en måte seksuelle overgrep så skal du jo snakke med foreldrene først. [...] at du gruer deg til å ta den samtalen, fordi det er jo ubehagelig å si at, altså du sier jo egentlig at du reagerer på at de ikke tar seg godt nok av barnet sitt. Og det er jo sårt, [...]. Det er kjempevanskelig. Fordi at du, det er vanskelig på så mange forskjellige plan [...]. Det er ubehagelig å være den som sier at noe ikke er bra nok, og det er ubehagelig å ikke bli likt, for det ble jeg ikke. Og det er ubehagelig fordi at jeg vet at jeg må sende dette barnet hjem til et hjem som ikke gir det den omsorgen som det skal ha.*

Dina beskriver spenningsforholdet mellom det biologiske prinsippet, meldeplikt og barnets beste. *Vi har jo en meldeplikt selvfølgelig som skal overholdes samtidig som vi har et samarbeid med foreldre som skal ivaretas. Også må jo meldeplikten komme foran og hensynet til barnet. [...] kan det jo gjøre det vanskelig siden vi skal opprettholde foreldresamarbeidet i etterkant av melding også.*

Under har vi satt opp en tabell som gir en oversikt over våre resultater og hovedfunn.

Tabell 1: Tabellen viser hovedfunnene kategorisert om faktorene fremmer, hemmer eller overlapper.

Overlappende	Fremmer	Hemmer
Dialog og relasjon i foreldresamarbeid	Positive samarbeidserfaringer	Usikkerhet og frykt
Samarbeid med barneverntjenesten	Støtte fra styrer og kollegaer	Negative relasjonelle erfaringer med barneverntjenesten
Kunnskaper om tegn og symptomer	Personlige egenskaper og erfaringer	Vage tegn og usikker samarbeidsrelasjon til foreldrene
	Kunnskaper om tegn og symptomer	
	Dialog og relasjon i foreldresamarbeid	
	Tillit til magefølelsen	

5.0 Drøfting

I dette kapittelet vil vi ta utgangspunkt i den presenterte empirien og drøfte det opp mot teorigapittelet. Etter fire kvalitative intervjuer har vi forsøkt å kategorisere faktorer som fremmer og hemmer barnehagelærere i å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Enkelte av faktorene går både inn under det som fremmer og det som hemmer, slik vi har fremstilt i Tabell 1 i kapittel 4. Gjennom intervjuene tolker vi at flere av faktorene informantene mente var fremmende, viste seg også å bli nevnt som hemmende gjennom andre svar.

Gjennom analysen av vår empiri benyttet vi oss av en analysemodell (vedlegg 5), der vi kategoriserte funnene våre på samfunnsnivå, institusjonsnivå eller individnivå. Lone og Værnor (2019) tar i stor grad opp problematikken på samfunns- og institusjonsnivået. Keilmans (2017) forskning fremstiller funn hovedsakelig på individnivå. I dette kapitlet setter vi faktorene under enten individnivå, institusjonsnivå eller samfunnsnivå.

Forskningen til Lone og Værnor (2019) og Keilman (2017) viser hvordan samarbeid internt og eksternt kan påvirke prosessen fra uro oppstår til en avgjørelse tas. Lone og Værnor (2019) presenterer i sin forskningsartikkel hvordan tverrfaglige samarbeidskulturer kan kolliderer og skape barrierer. Keilmans (2017) forskning viser hvordan relasjoner kan påvirke prosessen fra uro til avgjørelse.

5.1 Individnivå

Gjennom analysen har vi identifisert foreldresamarbeid, magesfølelse, usikkerhet og frykt, personlige egenskaper og trygghet, og tegn og symptomer som faktorer som påvirker på et individnivå. Dette gjelder altså informantenes individuelle opplevelse og fortolkning av situasjonen.

5.1.1 Foreldresamarbeid er både fremmende og hemmende faktor

Samarbeid med foreldre er noe barnehagepersonell alltid må forholde seg til, noe som kan være vanskelig å opprettholde dersom barneverntjenesten er inne i bildet. Barn er det kjæreste foreldre har, og det at noen forteller deg som mor eller far at barnets omsorgssituasjon ikke er god nok kan virke svært sårende. Vi har selv erfart svært varierende reaksjoner fra foreldre i situasjoner der barna har slått seg i barnehagen og lignende. Enkelte foreldre kan virke sinte og anklagende, og andre foreldre møter deg på en forståelsesfull måte. Anne gir uttrykk for hvor viktig det er at vi som barnehagelærere må være ambassadører for barna. Vi er voksne og kan tåle det å stå i motgang, mens barna trenger å bli beskyttet og ivaretatt. Barns rett til vern er hjemlet i barneloven (1981), barnevernloven (1992) og barnehageloven (2005).

Charlotte legger fokuset på det å forholde seg profesjonell i situasjoner der man skal ta opp slike saker med foreldrene. Hun legger vekt på det å poengtere at dette faktisk er hennes jobb som barnehagelærer, at hvis hun ikke går videre med dette vil hun ikke gjøre jobben sin. Her treffer begrepet avgrensning slik at man skiller mellom seg selv og den andre, og skiller mellom personlige følelser og profesjonelt arbeid (Schibbye, 1988, referert i Tholin, 2013, s. 128). I samtale med foreldre må man være forberedt på å ikke bli likt, noe som er ukomfortabelt for folk flest. Alle har et behov for å bli likt, men dette må ikke stå i veien for å arbeide for barnets beste. Som Aasland (2016, s. 117) forteller; det er en bekymring du skal melde, ikke en person. Barnehageloven (2005) og barnevernloven (1992) fastsetter at man har opplysningsplikt dersom det er forhold rundt barnet som ikke er gode nok. Det er dermed ikke noe barnehagepersonell kan velge bort på bakgrunn at det kan skape konflikt med foreldrene.

Vi vet at barns utvikling kan påvirkes negativt av omsorgssvikt (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 85). Dersom foreldrene selv ikke er klar over at de ikke gir barnet adekvat omsorg er foreldresamarbeidet ekstra viktig. Det er derfor viktig å prioritere et godt foreldresamarbeid fra barnehagestart. Dette samsvarer med Dinas tanker om verdien av tidlig innsats for å skape gode samarbeidsrelasjoner med foreldrene.

Beate forteller at mange barnehagelærere hemmes i å melde bekymring til barnevernet dersom foreldrene er "ressurssterke". Det er som om man ikke kan tenke seg at ressurssterke foreldre kan være i stand til hva det enn måtte være. Her kan vi trekke inn overlevelsesstrategien overidentifisering med foreldre (Killén, 2009, referert i Bratterud & Emilsen, 2013, s. 69). Mange opplever det som enklere å danne bekymring, og gå videre med denne, dersom unge, umodne, usikre og enslige foreldre er involvert.

Erfaring med truende foreldre kan være en faktor som hemmer deg i å melde saker til barneverntjenesten, forteller Beate. Slike erfaringer kan virke svært belastende i videre arbeid, og det er viktig å ha et godt støtteapparat rundt seg på arbeidsplassen for å forebygge videre belastninger og sykemeldinger av den grunn. Lehn og Emilsen (2020, s. 145-146) trekker frem trusler fra foreldre som en hemmende faktor.

Bratterud og Emilsen (2013, s. 68) hadde et prosjekt der de undersøkte hvorfor folk tror at det kommer inn såpass få meldinger fra barnehagen til barneverntjenesten. Et av funnene deres var at mange var redde for foreldrenes reaksjoner og hvordan dette kom til å påvirke videre samarbeid med foreldrene. Dette samsvarer med funn fra vår undersøkelse. Charlotte forteller at hun synes det er ubehagelig å ta opp sårbare tema og si at situasjonen rundt barnet ikke er god nok. Våre informanter forteller at de gjerne kvir seg for å gå i gang med saken, men at dette ikke på noen måte hemmer dem i å gjennomføre.

Dina beskriver en situasjon hvor foreldrene i etterkant av en melding til barnevernet takket dem for at de hadde sendt melding og tatt barnet på alvor. Keilman (2017) beskriver fem relasjonelle påvirkningen og blant dem er relasjonen til foreldre. I denne situasjonen resulterte innmelding av bekymringen at foreldrerelasjonen ble styrket.

Helhetsinntrykket av tegn og signaler fra foreldre og barn kan danne en uro for oppvekstvilkårene til barnet. Relasjonen mellom barnehageansatte og familien er helt tydelig en faktor som både kan hemme og fremme prosessen fra uro til avgjørelse. Keilman (2017) poengterer at det relasjonelle kan påvirke prosessen negativt, blant annet gjennom relasjonen man har til barnet selv og til foreldrene. Videre indikerer Keilman (2017) at relasjonene på lang og kort sikt kan skades av prosessen. Et av hovedfunnene i Keilmans (2017) studie er at barnehagen lar være å sende bekymringsmelding i frykt for å skade forholdet med foreldrene.

Funnene våre viser at foreldresamarbeid både kan ha en positiv og negativ innvirkning på beslutningsprosessen når det oppstår bekymring for et barn. Informantene våre har gitt eksempler i begge ender av skalaen. Dette støttes av Keilmans (2017) forskning ved at relasjonen til foreldrene påvirker prosessen.

5.1.2 Tillit til magesfølelsen er en fremmede faktor

Våre funn viser at magesfølelsen kan oppstå ved tilsiktet og utilsiktet omsorgssvikt, aktiv og passiv omsorgssvikt, og den kan være vanskelig å identifisere. Vi tolker informantene våre dit hen at om man har en magesfølelse på at noe ikke stemmer så skal man reagere. Informantene oppleves som stødige når det gjelder magesfølelse og når den oppstår handler de. De er bevisst på å unngå Killéns (2009), referert i Bratterud og Emilsen (2013, s. 69-70), overlevelsesstrategier.

Tre av informantene forteller at magesfølelsen er av betydning for om de sender melding. Beate forteller at hun ikke ønsker at en ungdom eller voksen skal komme bort å stille spørsmål ved hvorfor hun ikke gjorde noe. Å melde en gang for mye enn en gang for lite er Charlotte opptatt av og tydelig på at det kan være livsavgjørende for barnet. Dina beskriver at summen av ting kan danne magesfølelsen. I begynnelsen er den kanskje vanskelig å sette ord på, men Aasland (2016, s. 70-71) understreker hvor viktig det er å dele bekymringen med en kollega for å kunne sette ord på magesfølelsen.

I praksisperioden har vi erfart å få en dårlig magesfølelse, og tatt det opp med praksislærer som har bekreftet at barneverntjenesten eller andre instanser er involvert. Vi følte en mestring gjennom å få magesfølelsen bekreftet.

Mange barnehager har rutiner og beredskapsplaner for når det oppstår bekymring. Ingen av våre informanter beskriver at de har rutiner for dette i sine barnehager. Beredskapsplaner og gode rutiner kan virke støttende i situasjoner som er uoversiktlige (Emilsen & Bratterud, 2020, s. 187-189). Vi finner det underlig at ingen av informantene nevner beredskapsplaner i sine beskrivelser. Vi tar derimot forbehold mot at barnehagene deres kan ha slike planer selv om det ikke kommer frem i vår undersøkelse. Dette kan komme av svakheter i intervjuguiden (vedlegg 3).

5.1.3 Usikkerhet og frykt kan hemme

Et gjennomgående tema informantene våre tar opp er usikkerheten rundt når og om noe skal meldes som henger sammen med personlig erfaring. Beate nevner at det å være en ung barnehagelærer kan øke usikkerheten. Bratterud og Emilsen (2013, s. 68) skriver at mange sliter med å vite om bekymringen er alvorlig nok til å sende melding.

Charlotte forteller at usikkerheten kan treffe dersom man føler seg alene med ansvaret for å ta en beslutning. Hun har opplevd at både barneverntjenesten og styrer legger for mye ansvar på henne som barnehagelærer med sine personlige egenskaper.

Våre funn av usikkerhet som en hemmende faktor henger sammen med Keilmans (2017) studie der han trekker frem sine funn av hovedårsaker for å la være å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Noen av disse hovedårsakene er mangel på kunnskap om hvordan man snakker med barn og foreldre i slike situasjoner, og vanskeligheter for å ta beslutninger. Både Beate, Charlotte og Dina løfter frem usikkerheten om når en skal melde basert på observasjoner eller mangel på observasjoner. Det å ikke vite om en har nok observasjoner til at barneverntjenesten kan starte en undersøkelse, kan legge opp til en slags vent-og-se-tankegang. Denne tankegangen kan være svært destruktivt på barn og familier dersom usikkerheten får for stort spillerom. Lehn og Emilsen (2020, s. 144-145) viser at mangel på dokumentasjon kan virke hemmende i bekymringsprosessen.

Usikkerhet og frykt påvirker våre informanter i deres bekymringsprosesser, og det støttes av faglitteraturen. For å få bukt på usikkerheten kan refleksjon og diskusjon i personalgruppen være en nyttige strategier for å trygge personalet i disse krevende prosessene (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 74-75). Dette tar våre informanter i liten grad opp, men har poengtert flere ganger at dersom de er bekymret for et barn så melder de bekymringen til barneverntjenesten.

5.1.4 Personlige egenskaper og trygghet som fremmede faktor

Charlotte legger vekt på forskjellen mellom første melding og andre melding. På bakgrunn av erfaringen med den første saken, følte hun seg betydelig tryggere ved innsending av den andre meldingen. Dette samsvarer med Lehn og Emilsens (2020, s. 143) studie som viser at tidlige positive erfaringer med slike saker øker beslutningsdyktigheten. Informantene uttrykker at de mener erfaring styrker tryggheten, og med erfaring vokser personlige egenskaper. Trygghet i slike saker kommer ofte fra kunnskap om temaet, erfaring med liknende situasjoner, og diskusjon i personalgruppen (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 74-75). Gjennom prosessen med å skrive bacheloroppgaven opplever vi at vi har økt våre kunnskaper og trygghet på området.

5.1.5 Kunnskaper om tegn og symptomer er en fremmede faktor

Omsorg for barnet er foreldrenes viktigste oppgave, og som vi har vist handler omsorgssvikt om et eller flere fysiske og/eller psykiske behov hos barnet som ikke ivaretas på midlertidig eller langvarig sikt (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 83). Informantene omtaler ulike faktorer og forhold som vekker bekymring. De er både sprikende og sammenfallende. Flere forhold ved barnet kan være med på å skape en uro. Slike forhold er beskrevet i kapittel 2.1, 2.2 og 2.3.

Anne poengterer tydelig at å investere i barnet er en viktig fremmede faktor. Dette sammenfaller med Aaslands (2018, s. 72-83) vektlegging av at det er avgjørende å bli godt kjent med barna og lytte til dem. Atferdsendring hos barnet trekker Beate frem som en faktor som kan skape en bekymring for barnet. Bufdir (2018) mener alarmklokkene bør ringe dersom barn plutselig blir tause eller utagerende. Når man kjenner barnet godt, slik Anne beskriver, vil atferdsendringene som Beate trekker frem være lettere å identifisere. Dette underbygges av teoretiske perspektiver presentert av Claussen (2018, s. 64-65).

Anne poengterer at tempoet og barnas deltakelse i barnehagehverdagen kan være en faktor som hemmer om man oppdager ting rundt barnet som vekker uro. Claussen (2018, s. 67-78) skriver at fravær er en faktor som kan indikere omsorgssvikt. Charlotte forteller at om barnet er skitten er det en utløsende faktor for henne.

Dina kan fortelle at de har rutiner for å sjekke de minste barna ved bleieskift etter merker på kroppen. Dette henger sammen med det Aasland (2018, s. 65-83) beskriver som tegn og symptomer på seksuelle overgrep, blant annet rødhet i underlivet. Dette står også skrevet på Bufdir (2018) sine sider om tegn og symptomer på omsorgssvikt. Dina er den eneste av våre informanter som nevner at de har rutiner for å sjekke etter merker ved bleieskift.

Dina gjengir erfaringer hvor barnet selv har sagt at det blir slått, og forklarer det som en utløsende faktor hvor handling har skjedd umiddelbart. Emilsen og Lehn (2020, s. 209) skriver at beredskapsplaner skal sørge for at ansatte føler seg trygge på hva de skal gjøre i ulike situasjoner.

Atferdsendring hos foreldrene trekkes også frem av Beate, Charlotte og Dina, og det kan handle om at foreldrene; kommer for sent, mangler utstyr, er uflidde og unnvikende, møter ikke blikket, vil raskt ut av barnehagen igjen og er ikke like interessert å høre som de har vært før. Disse beskrivelsene stemmer overens med forholdene Claussen (2018, s. 67-78) beskriver.

Dersom bekymringen innebærer rus forteller Dina at de ser etter størrelsen på foreldrenes pupiller. Lukt av alkohol kan også være en indikator på rus, hvor Beate og Dina beskriver hvordan de går tett opp i foreldrene ved mistanke for å bekrefte eller avkrefte. Beate innrømmer at saker med rus oppleves som vanskelige.

Gode rutiner og beredskapsplaner er viktig for at personalet skal vite hvordan de skal agere i ulike situasjoner (Emilsen & Lehn, 2020, s. 209). Blant annet samtaler med foreldre kan bidra til å bekrefte eller avkrefte mistanke rundt barnets omsorgssituasjon (Lehn & Emilsen, 2020, s. 143).

Funnene fra vår undersøkelse viser at våre informanter sitter med viktige kunnskaper når det angår tegn og symptomer. Informantene trekker frem flere av punktene Bufdir (2018), Clausen (2018) og Aasland (2018) har på sine lister over mulige tegn og symptomer. Listene er ikke fullstendige, men kan være indikatorer på at forhold rundt barnet ikke er av tilfredsstillende grad. I løpet av praksisperiodene har vi ikke fått innføring i hvilke tegn og symptomer som kan indikere omsorgssvikt. Vi har likevel gjennom studiet lært mye om barns normalutvikling og dermed hvilke avvik som kan være grunn til bekymring. Innledningsvis skrev vi at vi hadde lært for lite om temaet, men gjennom bearbeiding av bacheloroppgaven har vi innsett at vi har mer kunnskap enn vi var klar over.

5.2 Institusjonsnivå

Institusjonsnivået omhandler det som skjer innad i barnehagen som organisasjon (Børhaug et al., 2011, s. 26). Innenfor institusjonsnivået har vi identifisert samarbeidserfaringer med barneverntjenesten som hovedsakelig hemmende faktor. Støtte og samarbeid med styrer og kollegaer har vi identifisert som fremmende faktor. Disse faktorene kan også kategoriseres under individnivå siden de omhandler relasjoner mellom mennesker. Vi har likevel valgt å plassere faktorene under institusjonsnivået på bakgrunn av at relasjonene er profesjonelle og skal fungere som en del av institusjonen barnehage.

5.2.1 Samarbeidserfaringer med barneverntjenesten

På direkte spørsmål om erfaringer med barneverntjenesten svarer Anne, Beate og Dina at de har tillit til og opplever barneverntjenesten som positiv. I sine beskrivelser derimot trekker de frem ulike situasjoner som har virket hemmende for samarbeidet og meldeprosessen.

I intervjuet forteller Beate om da hun meldte en sak etter anbefaling fra barnevernet, hvor en representant i etterkant bagatelliserte bekymringen og “feiget ut”. Bagatellisering er en av Killéns (2009), referert i Bratterud og Emilsen (2013, s. 69), overlevelsestrategier. Beate beskriver at denne opplevelsen har gjort at hun vil være mer sikker i sin sak neste gang, og har dermed hatt en hemmende virkning på henne.

Charlotte var den eneste av informantene våre som uttalte at hun ikke bare hadde et positivt inntrykk av og utelukkende tillit til barneverntjenesten. Hun beskriver lignende erfaringer hvor hun fikk inntrykk av at barnevernet ga uttrykk for at hun hadde meldt saken for tidlig, og en annen sak hvor barnevernet ba henne uttale seg om alvorlighetsgraden i saken. Begge deler opplevdes av Charlotte som belastende. Emilsen og Bratterud (2020, s. 177) påpeker at det er barnevernets jobb å finne gode løsninger for barnet og ikke barnehagepersonalets ansvar å avdekke eller tolke situasjonen. Charlotte henter også til kommunens størrelse kan være av betydning for samarbeid og støtte.

Både Beate og Dina opplevde saker hvor barnevernets innblanding i familien endte med at familien flyttet plutselig, som de beskriver som vanskelig.

Killén (2009), referert i Bratterud og Emilsen (2013, s. 68-71), nevner ikke dårlige erfaringer og samarbeid på tvers av etater i sine overlevelsesstrategier, men vi ser i våre data at det har en innvirkning for samarbeidet og i prosessen med å sende melding. Lone og Værnors (2019) forskning viser til at samarbeidsrelasjonen mellom barnehage og barneverntjenesten potensielt kan være problematisk. Dette kan komme av mangel på kunnskap om barneverntjenestens arbeid.

Dina slår fast at de negative opplevelsene ofte handler om saksbehandler man møter, og ikke institusjonen. Det stemmer at man møter menneskene i institusjonen og at de kan være grunnen til de negative opplevelsene, men institusjonen er ansvarlig for opplæring slik at handlinger og begrunnelser er objektive og hjemlet i lov. Det er ikke tilstrekkelig at avgjørelser og uttalelser kommer fra saksbehandlerens egne perspektiver og meninger. Den relasjonelle utfordringen i tverretattlig samarbeid drøftes av Keilman (2017) og Lone og Værnor (2019).

Taushetsplikt nevnes av alle våre informanter som en hemmende faktor. Dette behandler vi i kapittel 5.3.1.

Det er interessant i våre funn at informantene uttaler at de har et godt forhold til barneverntjenesten, men samtidig påpekes negative episoder som hemmer dem. Informantene uttaler at de har tillit til barneverntjenesten. Dataene våre på sin side viser en ambivalens, hvor de negative sidene ved samarbeidet fremheves i større grad. De negative opplevelsene har gjort at de blir mer betenkte når en bekymring oppstår, men forholdet, uavhengig av de negative opplevelsene, er basert på tillit.

5.2.2 Støtte og samarbeid er en fremmede faktor

Alle informantene våre legger betydelig vekt på støtte i personalgruppen og særlig av styrer som betydningsfull. Keilmans (2017) forskning tyder på at forholdet mellom kollegaer og egen leder kan være negativt, men i våre funn tyder det derimot på at det er positivt, virker betryggende og er fremmede for våre informanter.

Informantene beskriver unisont at støtten de mottar internt i barnehagen er viktig i slike prosesser. Støtten er den mest fremmede faktoren for å være trygg i meldeprosessen, ifølge våre data. Keilmans (2017) forskning viser at fire av fem deler av bekymringsprosessen handler om kollegialt samarbeid. Forskningen understreker at det er fremmede om samarbeidet oppleves som støttende.

Vi har poengtert at en felles enighet og kunnskap gjennom kontinuerlig dialog er viktig for å sikre at omsorgssvikt avdekkes og barnet får den støtten det fortjener (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 79). Informantene poengterte at dersom de var i en situasjon der de opplevde manglende støtte, ville det gått negativt utover meldeprosessen.

Forskning (Keilman, 2017; Lone & Værnor, 2019) viser at støtte og gode samarbeidsforhold internt i barnehagen kan være hemmende, men funn i vår undersøkelse viser at informantene har etablert gode samarbeidsrutiner og opplever utelukkende god støtte fra sine ledere. De poengterer at mangel på støtte ville vært belastende, men ikke avgjørende for å gå videre med bekymringen.

5.3 Samfunnsnivå

Samfunnsnivået inneholder de samfunnsmessige, politiske og kulturelle forholdene som fastsetter nasjonale føringer for samarbeidet mellom instansene på makronivået (Børhaug et al., 2011, s. 25-26). I denne sammenhengen dreier det seg om det profesjonelle samarbeidet mellom barnehagen og barneverntjenesten. Taushetsplikt og mangel på tilbakemelding er faktorer på samfunnsnivået.

Lone og Værnors (2019) forskning tar opp hvordan sektorinndelingen kan skape barrierer, og barrierene kan handle om kulturforskjeller. Lav prioritering av samarbeid kan forklare hvordan slike situasjoner kan oppstå.

5.3.1 Taushetsplikt og mangel på tilbakemelding er en hemmende faktor

Mangel på tilbakemelding i pågående saker og barneverntjenestens taushetsplikt er vårt største funn med stor enighet blant våre informanter. Informantene gir uttrykk for frustrasjonen som oppstår når de som barnehagelærere forteller alt til barneverntjenesten, men får ingenting tilbake.

De er alle bevisst på at barneverntjenesten har en taushetsplikt som er mer omfattende enn sin egen, men det utelukker ikke at de ønsker å vite mer om en innmeldt sak. Det å ikke få vite hva som blir gjort i en sak, kan virke demotiverende på personalet. Man ønsker å ha et godt samarbeid der man arbeider sammen for barnets beste. Dersom man ikke får vite hvordan det går i en sak, blir det vanskeligere å sette inn riktig tiltak for barnet. Man kan være usikker på om barnets atferd har med omsorgssvikt å gjøre eller om det har med at familien er i en overgang mot endret dynamikk. Dette samsvarer med Keilmans (2017) funn om at mangel på tilbakemelding er en dominerende faktor som hemmer barnehagelærere i å melde bekymring. Barnevernloven (1992, §6-7a) pålegger barneverntjenesten å gi tilbakemelding på innmeldte saker. Tilbakemeldingen inneholder kun at bekymringsmeldingen er mottatt og om saken blir opprettet eller henlagt.

Lone og Værnor (2019) trekker frem betydningen av å dele kunnskap og tilstrebe god kommunikasjon med grunnleggende forståelse og respekt for hverandres roller og kompetanser. Dette er en stor utfordring barnehagelærere opplever. Av erfaring har vi inntrykk av at barnehagelærere føler at barneverntjenesten ikke respekterer deres kunnskaper om barna, og hvordan de kan assistere barneverntjenesten i større grad. Om barnehagelærerne hadde fått mer tilbakemelding fra barneverntjenesten, kan det øke kvaliteten på beredskapsapparatet rundt barna. Barna kunne fått den oppfølgingen fra barnehagen som de har behov for. Foreldresamarbeidet kan være avgjørende for det tverretatlige samarbeidet (Glaser, 2019, s. 143). Etter at en melding er sendt inn for undersøkelse, fortsetter saken mellom barneverntjenesten og familien. Samtidig risikerer barnehagen å bli utelatt av videre informasjon.

Slik vi forstår våre informanter vil mer tilbakemelding være en styrke for dem som profesjonsutøvere, og for å finne den beste løsningen for barnet det gjelder. Familiens beskyttelse i form av den strenge taushetsplikten (Barnevernloven, 1992, §6-7a) kan ikke gå på bekostning av dette, men det burde undersøkes om det kunne tilrettelegges bedre slik at barnehagen og barneverntjenesten kan styrke samarbeidsforholdet. Slik vi forstår våre informanter ville dette gjort mye for samarbeidets kvalitet og utvikling.

6.0 Avslutning

Problemstillingen vi har undersøkt er “Hvilke faktorer fremmer eller hemmer barnehagelærere i å melde bekymring til barneverntjenesten dersom de er bekymret for et barns omsorgssituasjon?”

Formålet med bachelorprosjektet var å undersøke hvilke faktorer som spiller inn når en bekymring oppstår, og man starter prosessen med å melde eller ikke melde saken videre til barneverntjenesten. Barnehagen har en unik mulighet til å avdekke forhold i barns omsorgssituasjon som ikke er tilfredsstillende, og dermed hjelpe barn og foreldre. Det krever kunnskap, og blant den kunnskapen vil erfaringer og lærdom andre har tilegnet seg være nyttig. Informantene våre besitter kunnskaper som har økt vår innsikt. Vi har oppdaget at kunnskapsgrunnlaget vårt var større enn vi var klar over. Dermed har vi nådd del av målsetningen om å øke vår kunnskap og bevissthet om temaet.

Før vi kommer med våre avsluttende refleksjoner, vil vi minne om at denne oppgaven ikke vil gi et fullstendig bilde over hvilke faktorer som fremmer og hemmer barnehagelærere når det gjelder å melde bekymring til barneverntjenesten. Kunnskapen og forståelsen vi har fått gjennom prosjektet har gitt oss innblikk i hvilke faktorer som påvirker informantene våre. På bakgrunn av denne kunnskapen vil vi kunne ta med oss faktorene og la dem være en del av vår bevisste kunnskapsbase når vi trer inn i yrket. Kunnskapen vil kunne hjelpe oss til å være oppmerksomme på og forstå at ulike faktorer kan påvirke oss i krevende situasjoner, og forhåpentligvis hjelpe oss i meldeprosessen dersom vi blir bekymret for et barn.

I våre funn ser vi at enkelte faktorer beskrives av flere av informantene våre. Taushetsplikten til barneverntjenesten og manglende tilbakemelding er den enkeltfaktoren som i størst grad hemmer våre informanter.

Videre viser det seg at foreldresamarbeid er en viktig faktor som både kan ha fremmende og hemmende karakter angående melding av bekymring til barnevernet. Foreldresamarbeid byr på utfordringer, men som informantene våre påpeker er gode samarbeidsrelasjoner positivt, særlig om barneverntjenesten er inne i bildet. Det er viktig å være klar over ambivalensen i foreldresamarbeidet når man skal inngå samarbeidsrelasjoner med foreldrene.

Støtte internt i barnehagen fra kollegaer og særlig styrer løftes frem som en trygghet og fremmende faktor.

Informantene våre viser at de innehar rike kunnskaper om tegn og symptomer. Kunnskapen er viktig for å avdekke forhold rundt barnet som ikke er adekvate. Flere av tegnene og symptomene de nevner finnes i faglitteratur (Aasland, 2018; Claussen, 2018; Emilsen & Bratterud, 2013; Emilsen, 2020).

Gjennom bachelorprosjektet har vi lært mye om hvilke faktorer som fremmer eller hemmer informantene når en bekymring oppstår. Underveis i oppgaven har vi møtt oss selv i døren, da vi innser at vi har tilegnet oss mye viktig kunnskap i utdanningsløpet. Både vi og sektoren har større kunnskaper om temaet enn vi var bevisst på. Vi har økt vår innsikt og forståelse for faktorer som kan hemme eller fremme prosessen. Som snart utdannede barnehagelærere opplever vi at vi stiller bedre rustet til å stå i en meldeprosess når en bekymring oppstår. Vi understreker at vi ikke er utlært. Problematikken må diskuteres i barnehagens fagfellesskap for å være oppdatert på nasjonale anbefalinger og lover, samt individuelle personlige erfaringer. Forebygging av omsorgssvikt skal være sentralt i barnehagens arbeid.

7.0 Referanseliste

Aasland, M. W. (2016). “... si det til noen ...” *En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge*. (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Aasland, M. W. (2018). “... si det til noen ...” *En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge*. (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Barnelova. (1981). *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018). *Omsorgssvikt*. Bufdir. https://www.bufdir.no/Nedsatt_funksjonsevne/Vern_mot_overgrep/Vold_og_overgrep_mot_barn_og_unge_med_funksjonsnedsettelse/Tegn_pa_vold_og_overgrep/Omsorgssvikt/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021). *Bekymringsmeldinger til barnevernet*. Bufdir. https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Bekymringsmeldinger/

Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I Bergsland, M. D., & Jæger, H (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-87). Cappelen Damm Akademisk.

Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2013). *Dørstokkmila. Barnehagens vei fra magesfølelse til melding*. Fagbokforlaget.

Busch, T. (2013). *Akademisk skriving. For bachelor- og masterstudenter*. Fagbokforlaget.

Børhaug, K., Helgøy, I., Homme, A., Lotsberg, D. Ø. & Ludvigsen, K. (2011). *Styring, organisering og ledelse i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Christoffersen, L. & Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt Forlag.

Claussen, C. J. (2018). *Det er noe med den ungen. Fra bekymring til handling*. (2.utg.). Sebu Forlag.

Dahlum, S. (2021, 9. mars). *Validitet*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/validitet>

Drugli, M. B. & Lekhal, R. (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Cappelen Damm Akademisk.

Emilsen, K. & Bratterud, Å. (2020). Barnehagens arbeid når omsorgssvikten er utydelig, men alvorlig. I Emilsen, K. (Red.), *Dørstokkmila - Barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (s. 175-188). Fagbokforlaget.

Emilsen, K., Bratterud, Å. & Lehn, E. W. (2020). Barnehagens arbeid med åpenbar omsorgssvikt. I Emilsen, K. (Red.), *Dørstokkmila - Barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (189-211). Fagbokforlaget.

- Emilsen, K., Bratterud, Å. & Lehn, E. W. (2020). Barnehagens generelle arbeid for å styrke barns omsorg og utvikling. I Emilsen, K. (Red.), *Dørstokkmila - Barnehagens vei fra magefølelse til melding* (s. 151-173). Fagbokforlaget.
- Emilsen, K. & Bratterud, Å. (2020). Barnehagen som forebyggende arena. I Emilsen, K. (Red.), *Dørstokkmila - Barnehagens vei fra magefølelse til melding* (s.105-117). Fagbokforlaget.
- Glaser, V. (2019). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Keilman, E. (2017). En bekymringsprosess full av utfordringer - Pedagogiske lederes krevende "reise" fra bekymring til handling. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 2017/94
https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/tnb/2017/03/en_bekymringsprosess_full_av_utfordringer_-_pedagogiske_led
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Udir.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Lehn, E. W. & Emilsen, K. (2020). Sentrale mønstre i barnehageansattes arbeid med barn som bekymrer. I Emilsen, K. (Red.), *Dørstokkmila - Barnehagens vei fra magefølelse til melding* (139-147). Fagbokforlaget.

- Lone, J. A. & Værnor, K. E. (2019). Samarbeidskultur på oppvekstfeltet i norske kommuner. *Stat og Styring*, 3/2019/volum 29. https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/stat/2019/03/samarbeidskultur_paa_oppvekstfeltet_i_norske_kommuner
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2017). *Observasjon og intervju i barnehagen*. (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Nordhaug, I. (2018). *Kva ser vi - Kva gjer vi? Omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep. Skulen og barnehagen sine oppgåver*. Fagbokforlaget.
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2016). *Læreren med forskerblick. Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Cappelen Damm Akademisk.
- Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

“Faktorer som fremmer eller hemmer kontakt mellom barnehage og barneverntjeneste”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å belyse faktorer som fremmer eller hemmer barnehagelærere i å kontakte barneverntjenesten ved bekymring for barns omsorgssituasjon. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål:

Formålet med denne undersøkelsen er å finne frem til ulike faktorer som kan hemme eller fremme barnehagelæreres arbeid og samarbeid med barneverntjenesten. Barnehagen har statistisk sett en tendens til å melde færre saker enn andre institusjoner som barn er i. Vi vil prøve å finne ut hvilke faktorer som er avgjørende for om barnehagelæreren sender eller ikke sender inn bekymringsmeldinger.

Problemstillingen vi arbeider ut fra er som følger:

“Hvilke faktorer fremmer eller hemmer barnehagelærere i å kontakte barneverntjenesten dersom de er bekymret for et barns omsorgssituasjon?”

Barnehagen er den arenaen utenom hjemmet der barn tilbringer mest tid i småbarnsalderen, noe som legger opp til at barnehageansatte står i en særstilling når det gjelder å fange opp tegn på at noe ikke er som det skal.

I denne oppgaven ønsker vi å avdekke faktorer som både fremmer og hemmer barnehagelærere i å sende bekymringsmeldinger. Som barnehagelærer hviler det et ansvar og plikt til å hjelpe og støtte barn, spesielt barn i utsatte og vanskelige omsorgssituasjoner. Lov om barnehager (2005) pålegger barnehageansatte spesielle krav i forbindelse med taushetsplikt, opplysningsplikt og meldeplikt. Paragraf 46 spesifiserer opplysningsplikten til barnevernet i situasjoner hvor barn kan være utsatt for alvorlig omsorgssvikt eller andre forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten.

Som informant i denne undersøkelsen vil du intervjues individuelt og digitalt med utgangspunkt i et møte. Dersom det viser seg at vi trenger flere runder for å avklare noe vil dette avtales direkte med informant etter behov, ressurser og tid. Dataene skal brukes til å skrive en bacheloroppgave i barnehagelærerutdanningen, og dataene innsamlet vil benyttes til dette formålet. Veileder eier datamaterialet sammen med studentene, og kan benytte dataene til andre formål etter avtale.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Studentene har ansvar for oppgaven i forbindelse med emne BLUBACH ved Høgskulen på Vestlandet - Bergen og er ansvarlig for prosjektet. Marie Brandvoll Haukenes er vår veileder og medansvarlig for prosjektet. Hun kan kontaktes på mbrh@hvl.no.

Hvorfor får du du spørsmål om å delta?

Vi ønsker at utvalget skal bestå av barnehagelærere som har stilling som pedagogisk leder, og som med sin erfaring kan og ønsker å fortelle om erfaringer hun eller han har gjort gjennom sitt arbeid. Utvalgskriteriene satt for prosjektet er at informantene har grunnutdanning som barnehagelærer, med fem års ansiennitet i yrkesrollen og arbeider som pedagogisk leder i barnehage. I første omgang vil spørre et utvalg på 4 personer som vi gjennom studiet har arbeidet med i forbindelse med praksis og annen arbeidserfaring. Vi anser det som en styrke at vi har kjennskap til informantene i en undersøkelse som har såpass knapp tidsressurs og i en tid hvor andre faktorer kan hemme samarbeidet, jf. Covid-19.

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi tar utgangspunkt i at deltakelsen forbeholder et intervju med kvalitative, semistrukturerte og utfyllende spørsmål. Ved eventuelle utdypninger vil vi kontakte informantene i ettertid for å høre om mulighet for utfyllende kommentarer ved behov. Ut fra hvilke erfaringer og svar som kommer på undersøkelsen, anslår vi at intervjuet vil vare inntil 45 minutter.

Vi ønsker å få frem dine meninger, tanker og erfaringer knyttet til tema og problemstilling. Innsamling av data vil primært skje digitalt, men studentene er åpne for å holde intervjuene fysisk. Dersom du samtykker til å delta i undersøkelsen, vil intervjuet tas opp enten via diktafon eller spilles inn via Zoom. Dette vil hjelpe oss i analyse og transkribering av intervjuet og holde fokus på innsamling i intervjusituasjonen. Zoom-tilgangen til studentene er gitt gjennom skolen, og har klare retningslinjer for oppbevaring av dataene som studentene er kjent med.

Dersom vi ikke møtes fysisk, ber vi om eksplisitt samtykke ved at studentene får tilsendt scannet signatur på epost.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Studentene i undersøkelsen og veileder vil ha tilgang til data. Vi vil bruke fiktive navn på barnehage, informantene og stedsnavn. Alle kontaktopplysninger vil bli kodet og lagres adskilt fra andre data. Vi vil ikke lagre informasjon som kan identifiseres, og kun lagre informasjon hvor informasjonen er behandlet slik at identifisering ikke er mulig.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, som etter planen er 31.07.21. Ved prosjektslutt vil alle data som ikke er med i oppgaven slettes permanent. Opplysningene i oppgaven vil alltid være kodet og ikke identifiserbare.

-

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Høgskulen på Vestlandet ved veileder Marie Brandvoll Haukenes på mbrh@hvl.no, eller vårt personvernombud ved Høgskulen på Vestlandet er Trine Anikken Larsen på Trine.Anikken.Larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Marie Brandvoll Haukenes
(Prosjektansvarlig/veileder)

(Studenter)

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet “Faktorer som fremmer eller hemmer kontakt mellom barnehage og barneverntjeneste”, og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- Å delta i et kvalitativt forskningsintervju
- At det blir brukt diktafon og/eller opptak i intervjuet
- At dataene jeg gir kan brukes og publiseres i bacheloroppgaven
- At studentene kan kontakte meg igjen dersom oppgaven blir underkjent

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 31.07.2021

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide - barnehagelærer

Type intervju: Semistrukturert kvalitativt intervju

Utvalgskriteriene: Grunntidning bhglærer, min 5 års ansiennitet, jobber som pedagogisk leder.

Problemstilling: *“Hvilke faktorer fremmer eller hemmer barnehagelærere i å melde bekymring til barneverntjenesten dersom de er bekymret for et barns omsorgssituasjon?”*

Bekymring for barn:

1. Kan du fortelle om en gang du har opplevd å få en dårlig magefølelse eller uro for et barn i din karriere.
 - a. Hvordan reagerte du da du ble bevisst på denne uroen? Hvilke følelser kjente du på, og hvordan handlet du?
 - b. Hvilke faktorer eller forhold fikk deg til å sende melding?
2. Hvilke faktorer eller forhold har vært til hinder for å sende en melding. Eller eventuelt forhold som forsinket prosessen.
3. Hvor mye snakker du med barnet ved bekymring før du meldte videre til barnevernet?
 - a. Hvilke signaler oppfattet du hos barnet?
 - b. Hvilke signaler oppfattet du hos foreldrene?

Erfaringer fra samarbeid med barneverntjenesten:

4. Fortell litt om hvilke erfaringer du har med å kontakte barneverntjenesten hvis du er bekymret!
5. Hvordan opplevde du støtte- og samarbeidsapparatet rundt deg? (Styrer, kolleger, barneverntjenesten)
6. Har du rådført deg med barnevernet anonymt tidligere? Vil du fortelle litt om det?
7. Hvordan har du opplevd det å være innblandet/delaktig i en sak med barneverntjenesten?
 - a. Foreldres reaksjoner/samarbeid
 - b. Barnas reaksjoner
 - c. Kommunikasjon med barnevernet underveis

8. Er det noe annet du ønsker å si om hva som fremmer eller hemmer deg i å melde bekymring til barneverntjenesten dersom du er bekymret for et barns omsorgssituasjon?
 - a. Er det noe annet du føler at du ikke har fått sagt nok om?

Vedlegg 4: Godkjenning fra NSD

Vurdering (1)

04.02.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 04.02.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.07.2021

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

TAUSHETSPLIKT

Deltagerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere barn eller enkelt saker.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 5: Analysemodell

Nivå	Beskrivelse	Sitater	Tema/kategori
Samfunn			
Institusjon			
Personlig			